

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ – ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

**ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:

ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΕΥΛΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ: ΕΛΕΝΗ-ΙΩΑΝΝΑ ΒΑΪΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΟΛΓΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΠΟΛΥΖΟΣ

ΒΟΛΟΣ ΙΟΥΝΙΟΣ 2012

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αποσκοπεί στη διερεύνηση των βασικών στοιχείων της λειτουργίας της ελληνικής αγοράς βιομηχανικής ξυλείας. Σκοπός της εργασίας είναι να μελετήσει και να παρουσιάσει τα βασικά χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου κλάδου. Από την πλευρά της προσφοράς ο κλάδος διέπεται ουσιαστικά από παραγωγούς και από εισαγωγείς τεχνητής ξυλείας. Από την πλευρά της ζήτησης καίριο ρόλο διαδραματίζει ο κλάδος της οικοδομής αλλά και της επιπλοποιίας. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας σημαντικότερη σχέση ανάμεσα στην απασχόληση και στον κύκλο εργασιών παρατηρείται στην παραγωγή ξυλείας και όχι στην εισαγωγή της. Η διάσταση αυτή της αγοράς, έχει μεγαλύτερο κύκλο εργασιών, όμως διαταράχθηκε περισσότερο από την οικονομική κρίση. Προκειμένου να ξεπεραστούν αυτά τα προβλήματα η εργασία προτείνει την ανάπτυξη πρωτοβουλιών για προώθηση των εξαγωγικών δραστηριοτήτων του κλάδου. Επίσης η ανάληψη συνεργατικών δράσεων από τις επιχειρήσεις παραγωγής βιομηχανικής ξυλείας, μπορεί να καταστήσει αποδοτικότερη την τοποθέτηση των κεφαλαίων τους.

ABSTRACT

This assignment aims to research the main options of market for industrial timber in Greece. From the supply side the industrial timber branch is constituted from producers and importers of this product. Respectively the demand side is composed by basic clients such as building industry and cabinet industry as well. According to research findings the most important connection between employment and sales accrues in the production dimension of industrial timber and not in the import one. Moreover the production timber in Greece has greater sales share in the market but also has fluctuated from current crisis. In order these problems to be confronted it is promoted the export orientation of this branch as the undertaking of collective action. These perspectives are options of a more efficient placement of investment projects of this branch.

**Λέξεις-Όροι Κλειδιά: Περιφερειακή Ανάπτυξη, Αγορά Βιομηχανικής Ξυλείας
Ελληνική Οικονομία**

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την κα Όλγα Χριστοπούλου, Καθηγήτρια του τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, καθώς και τον κ Ιωάννη Παπαδόπουλο, Καθηγητή του Τμήματος Σχεδιασμού & Τεχνολογίας Ξύλου & Επίπλου του ΤΕΙ Λάρισας, που με τις πολύτιμες υποδείξεις του και υποστήριξη τους βοήθησαν να φέρω εις πέρας την εκπόνηση αυτής της εργασίας.

Ευχαριστώ επίσης την κα Μαρί Νοέλ Ντύκεν Αναπληρώτρια Καθηγήτρια και τον κ Σεραφείμ Πολύζο Επίκουρο Καθηγητή του τμήματος για την κριτική ανάγνωση της εργασίας αυτής ως μέλη της τριμελούς επιτροπής μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
ABSTRACT	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	4
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ-ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	11
1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	11
1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	13
1.2.1 Στοιχεία για τη Μεθοδολογία της Εργασίας.....	13
1.2.2 Η Συλλογή των Δεδομένων.....	14
1.2.3 Διαδικασία της Ανάλυσης των Στοιχείων.....	16
1.2.4 Τα Στατιστικά Μεγέθη της Ανάλυσης.....	16
1.2.5 Οι Αριθμοδείκτες της Ανάλυσης.....	17
1.2.6 Στοιχεία για την Ανάλυση SWOT.....	19
1.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ	
ΑΝΑΠΤΥΞΗ	22
2.1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	22
2.1.1 Βασικά Στοιχεία της Επιχειρηματικότητας.....	22
2.1.2 Επιχειρηματικότητα και Οικονομική Ανάπτυξη.....	24
2.1.3 Επιχειρηματικότητα Απασχόληση και Καινοτομία.....	25
2.1.4 Περιφερειακή Ανάπτυξη, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία.....	26
2.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	27
2.2.1 Βασικά Στοιχεία για την Περιφερειακή Ανάπτυξη.....	27
2.2.2 Σημασία της Περιφερειακής Ανάπτυξης.....	28
2.3 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ	
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	29
2.4 ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	31
2.4.1 Η Χωρική Κατανομή των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων.....	31
2.4.2 Η Χωρική Κατανομή των Πόρων.....	32
2.4.3 Περιφερειακή Ανάπτυξη και Χωροθέτηση των Επιχειρήσεων.....	33
2.5 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	36
2.5.1 Οι Στόχοι της Περιφερειακής Ανάπτυξης.....	36
2.5.2 Τα Μέσα της Περιφερειακής Ανάπτυξης.....	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΞΥΛΕΙΑΣ	38
3.1 Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΗΣ ΞΥΛΕΙΑΣ	38
3.2 ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΞΥΛΟΥ	40
3.2.1 Η Ζήτηση Προϊόντων Τεχνητής Ξυλείας.....	40
3.2.2 Η Προσφορά των Προϊόντων Τεχνικής Ξυλείας.....	47

3.3 ΤΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΞΥΛΟΥ	50
3.3.1 Είσοδος Νέων Ανταγωνιστών	50
3.3.2 Ο Κίνδυνος Από τα Υποκατάστατα	51
3.3.3 Η Διαπραγματευτική Δύναμη των Προμηθευτών	51
3.3.4 Η Διαπραγματευτική Δύναμη των Αγοραστών	51
3.3.5 Ο Ανταγωνισμός Μεταξύ των Επιχειρήσεων του Κλάδου.....	52
3.4 Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΞΥΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	52
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ	
ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	54
4.1 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	54
4.1.1 Χωρική Κατανομή, Δραστηριότητα και Απασχόληση στον Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.	54
4.1.2 Χωρική Κατανομή Δραστηριότητα και Απασχόληση στον Κλάδο Εισαγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	61
4.1.3 Οι Αριθμοδείκτες Ανάλυσης	68
4.2 ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	69
4.2.1 Ανάλυση Swot.....	69
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	72
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	75
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	77

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Πίνακας 2.1 Η Περιφερειακή Κατανομή του Παραγόμενου Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος στην Ελλάδα.....	30
Πίνακας 3.1 Οικοδομική Δραστηριότητα στην Ελλάδα.....	42
Γράφημα 3.1 Οικοδομική Δραστηριότητα στην Ελλάδα το 2006.....	43
Γράφημα 3.2 Οικοδομική Δραστηριότητα στην Ελλάδα το 2010.....	44
Πίνακας 3.2 Νέες Κατοικίες στην Ελλάδα 2000-2010.....	44
Γράφημα 3.3 Νέες Κατοικίες στην Ελλάδα.....	45
Πίνακας 3.3 Δείκτης Βιομηχανικής Κατασκευής Επίπλων.....	45
Πίνακας 3.4 Τελική Καταναλωτική Δαπάνη Νοικοκυριών για Προϊόντα Επιπλοποιίας.....	46
Πίνακας 3.5 Χαρακτηριστικά Κλάδου Τεχνητής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	48
Πίνακας 3.6 Εξέλιξη Γενικού Δείκτη Αγοράς και Εγχώριου Δείκτη καθώς και δείκτη εξαγωγών ξύλου.....	49
Πίνακας 4.1 Περιγραφικά Στατιστικά Μεγέθη στον Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	55
Πίνακας 4.2 Συσχέτιση Ανάμεσα στον Κύκλο Εργασιών και στην Απασχόληση Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	55
Γράφημα 4.1 Περιφερειακή Κατανομή των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων στον Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	56
Πίνακας 4.3 Συντελεστές Παλινδρόμησης.....	57
Πίνακας 4.4 Σύνοψη Μοντέλου.....	58
Πίνακας 4.5 Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων Βιομηχανικής Ξυλείας στην Ελλάδα.....	59
Πίνακας 4.6 Ποσοστιαία Μεταβολή Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων Βιομηχανικής Ξυλείας στην Ελλάδα.....	60
Πίνακας 4.7 Περιγραφικά Στατιστικά Μεγέθη στον Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	61
Πίνακας 4.8 Συσχέτιση Ανάμεσα στον Κύκλο Εργασιών και στην Απασχόληση Κλάδο Εισαγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	62
Πίνακας 4.9 Συντελεστές Παλινδρόμησης για Εταιρίες Εισαγωγών Ξυλείας.....	62
Πίνακας 4.10 Σύνοψη Μοντέλου.....	63

Γράφημα 4.2 Περιφερειακή Κατανομή των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων στον Κλάδο Εισαγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	63
Πίνακας 4.11 Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων Εισαγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας στην Ελλάδα.....	65
Πίνακας 4.12 Ποσοστιαία Μεταβολή Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων Εισαγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας στην Ελλάδα.....	66
Πίνακας 4.13 Αριθμοδείκτες του Κλάδου Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	68
Γράφημα 4.3 Αριθμοδείκτες του Κλάδου Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.....	68

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία διερευνά την επίδραση που ασκεί η λειτουργία της βιομηχανίας τεχνητής ξυλείας στην περιφερειακή ανάπτυξη. Ο σκοπός της εργασίας, είναι να διερευνήσει τους όρους ανάπτυξης αυτού του κλάδου και της συνακόλουθης σημασίας του για την περιφερειακή ανάπτυξη. Η εργασία εστιάζει στη χωρική δραστηριοποίηση του κλάδου τεχνητής ξυλείας στην ελληνική επικράτεια ώστε να καταστεί στη συνέχεια εφικτή η κατανόηση αυτής της επίδρασης.

Καθώς οι περιφέρειες εξελίσσονται σε νέες δυναμικές επικράτειες που προσπαθούν να αξιοποιήσουν τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα, η ανάπτυξη των διαφόρων οικονομικών κλάδων αποκτά σημαντική βαρύτητα. Η συνεκτική περιφερειακή ανάπτυξη, όπου όλοι οι τοπικοί δρώντες συνεργάζονται ώστε να επιτευχθεί το μέγιστο δυνατό αποτέλεσμα, είναι ένα καθοριστικό στοιχείο της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας. Η ανάπτυξη των κλάδων στους οποίους οι περιφέρειες εμφανίζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα διαμέσου της τοπικής συνεργασίας, είναι ένας στόχος, του οποίου η επίτευξη διαμορφώνει την τελική οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους.

Η βιομηχανία τεχνητής ξυλείας είναι ένας ανερχόμενος κλάδος της πραγματικής οικονομίας. Χρησιμοποιώντας πρώτες ύλες από τον πρωτογενή τομέα, και βασιζόμενη στα τεχνολογικά επιτεύγματα της μεταποίησης, ο κλάδος αυτός αναπτύσσεται σημαντικά, προσδιορίζοντας τους όρους της σύγχρονης οικονομικής δραστηριότητας. Με δεδομένο ότι οι πρώτες ύλες βρίσκονται σε συγκεκριμένους χώρους, τα εργοστάσια επεξεργασίας τους σε διαφορετικούς και οι αγορές που εξυπηρετούνται είναι ακόμη πιο εξαπλωμένες, μπορεί να γίνουν κατανοητές οι δυσχέρειες στην περιφερειακή ανάπτυξη αυτού του κλάδου.

Η εργασία χρησιμοποιεί ως μεθοδολογικά εργαλεία ανάλυσης στοιχεία από τη θεωρία και την εμπειρική ανάλυση. Η θεωρητική και βιβλιογραφική επισκόπηση της

εργασίας διερευνά τη σημασία της περιφερειακής ανάπτυξης στη σύγχρονη οικονομική δραστηριότητα και μελετά τα επιμέρους χαρακτηριστικά της βιομηχανίας τεχνητής ξυλείας. Αντίστοιχα η εμπειρική ανάλυση προσπαθεί να αποσαφηνίσει μέσα από τη στατιστική και οικονομετρική ανάλυση τους προσδιοριστικούς όρους της κερδοφορίας των επιχειρήσεων ξυλείας.

Το κεφάλαιο αναπτύσσεται συνολικά σε έξι κεφάλαια. Το πρώτο οριοθετεί τους στόχους τις ερευνητικές υποθέσεις της εργασίας και τη μεθοδολογία στατιστικής ανάλυσης που υιοθετεί και εφαρμόζει η εργασία. Σκοπός με άλλα λόγια του πρώτου κεφαλαίου είναι να προσδιορίσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η έρευνα και η συγγραφή της εργασίας. Παράλληλα το κεφάλαιο αποσκοπεί στο να υποστηρίξει τους βασικούς στόχους που καλείται να υλοποιήσει η έρευνα.

Το δεύτερο κεφάλαιο μελετά τη σημασία της περιφερειακής ανάπτυξης. Σκοπός του κεφαλαίου είναι να προσδιορίσει τα σημαντικότερα πεδία της περιφερειακής ανάπτυξης. Το κεφάλαιο αναπτύσσεται σε πέντε επιμέρους ενότητες. Η πρώτη τονίζει τη σημασία της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας στην περιφερειακή ανάπτυξη. Η δεύτερη οριοθετεί το αντικείμενο της περιφερειακής ανάπτυξης. Η τρίτη προσδιορίζει την περιφερειακή ανάπτυξη ως καθοριστικό συστατικό της οικονομικής ανάπτυξης. Η επόμενη ενότητα εστιάζει την ανάλυση της σε βασικές μορφές χωρικής και περιφερειακής ανάπτυξης, Τέλος στην πέμπτη ενότητα παρουσιάζονται σημαντικά μέσα για την επίτευξη των στόχων της περιφερειακής ανάπτυξης.

Το τρίτο κεφάλαιο διερευνά τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της λειτουργίας και της αποδοτικότητας της βιομηχανίας τεχνητής ξυλείας. Σκοπός του κεφαλαίου είναι να περιγράψει και να καταδείξει τους όρους λειτουργίας και ανάπτυξης της αγοράς ξυλείας στην ελληνική επικράτεια. Υπό αυτή την οπτική θα καταδειχθούν τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της αγοράς, και συνεπώς θα δημιουργηθεί το πλαίσιο κατανόησης της συνεισφοράς της στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Συνακόλουθα το τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζει τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης της έρευνας, και στο έκτο αναπτύσσεται η σχετική συζήτηση αποτίμησης των αποτελεσμάτων. Τέλος το πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζει τα συμπεράσματα της έρευνας, και αναπτύσσεται η σχετική συζήτηση αποτίμησης των αποτελεσμάτων με τις τελικές προτάσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο βασικός σκοπός της εργασίας είναι η διερεύνηση των όρων ανάπτυξης και λειτουργίας της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας. Η αγορά αυτή διερευνάται με σκοπό να καταστεί κατανοητή η συνεισφορά της στην περιφερειακή ανάπτυξη της ελληνικής επικράτειας. Τα προϊόντα της βιομηχανικής ξυλείας αποτελούν ιδιαίτερα σημαντικά ενδιάμεσα αγαθά, στη λειτουργία άλλων παραγωγικών κλάδων. Καθώς οι βασικοί πελάτες των προϊόντων της βιομηχανίας ξύλου είναι ο κλάδος των οικοδομών και ο κλάδος της επιπλοποιίας, μπορεί να γίνει κατανοητό ότι η ανάπτυξη της συγκεκριμένης αγοράς, προσδιορίζει και προσδιορίζεται από ένα συγκεκριμένος μέρος της οικονομικής δραστηριότητας.

Η περιφερειακή ανάπτυξη, αποτελεί μια καίρια διαδικασία, για την αποτελεσματική λειτουργία των οικονομιών. Η κατανομή της οικονομικής δραστηριότητας στον χώρο συμβάλλει στην εύρυθμη λειτουργία του οικονομικού κυκλώματος. Αυτό συμβαίνει ως αποτέλεσμα της πραγματοποίησης επενδύσεων σε διαφορετικές περιοχές. Η στρατηγική της κατανομής των επενδύσεων δυναμικών κλάδων στις περιφέρειες μιας οικονομίας, τονώνει τη συνολική ζήτηση τους, προσφέρει απασχόληση, και συνεπώς κατανάλωση και συνιστά ουσιαστικά εχέγγυο, για αντιμετώπιση των χωρικών ανισοτήτων. Παράλληλα η ανάδειξη των συγκριτικών

πλεονεκτημάτων των περιοχών, μέσα από την περιφερειακή οικονομική δραστηριοποίηση, ενισχύει την ανάληψη καινοτόμων επιχειρηματικών επιλογών, και προωθεί τις επενδύσεις.

Η ευρύτερη στοχοθέτηση της εργασίας, εντάσσει στην ανάλυση της τα βασικά χαρακτηριστικά της περιφερειακής οικονομικής ανάλυσης. Η περιφερειακή ανάπτυξη εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό, από την ύπαρξη επιμέρους συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα, στην περίπτωση κλάδων, όπως είναι η βιομηχανία ξυλείας, εδράζονται στην ύπαρξη, φυσικών πόρων πλησίον των εργοστασίων, ή στην ύπαρξη αγορών κοντά στην εγκατάστασή τους. Στην πρώτη περίπτωση μειώνεται το κόστος απόκτησης των πρώτων υλών, ενώ στη δεύτερη μειώνεται το κόστος μεταφοράς τους. Η κατανομή αυτών των προσδιοριστικών χαρακτηριστικών στον χώρο, τονίζει και τις προοπτικές της περιφερειακής ανάπτυξης. Εκτός από τα οικονομικά οφέλη, η ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών, προσελκύει το γενικότερο ενδιαφέρον, και αναδεικνύει έμμεσα τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά τους.

Θεωρείται χρήσιμο να αποσαφηνιστεί ότι η εργασία εστιάζει την ανάλυση της στη λειτουργία και στην ανάπτυξη της τεχνητής βιομηχανίας ξύλου. Η επιλογή αυτή βασίζεται ότι η μελέτη της τεχνητής βιομηχανίας ξύλου, ενέχει περισσότερες προοπτικές καθώς τα προϊόντα της χρησιμοποιούνται ως ενδιάμεσα αγαθά για άλλους οικονομικούς κλάδους. Αντιθέτως τα προϊόντα της φυσικής ξυλείας συγκροτούν μια μικρότερη αγορά, καθώς απευθύνονται αποκλειστικά σε νοικοκυριά, που τα επιλέγουν για τις ανάγκες της οικιακής τους θέρμανσης¹.

Ο σκοπός της εργασίας εντάσσεται σε αυτό το πλαίσιο και επιχειρεί να αναλύσει τα βασικά χαρακτηριστικά της αγοράς τεχνητής βιομηχανικής ξυλείας και της συμβολής της στην περιφερειακή ανάπτυξη. Είναι ευνόητο ότι βασικό αντικείμενο της ανάλυσης είναι η λειτουργία αυτής της αγοράς και των επιμέρους στοιχείων της καθώς και ο χωρικός προσδιορισμός της. Παράλληλα μελετώνται οι προοπτικές ανάπτυξης της αγοράς, προς το εξωτερικό με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης.

---

¹ Παρά το γεγονός ότι και τα προϊόντα αυτής της αγοράς γνωρίζουν μια ιδιαίτερα σημαντική αύξηση της ζήτησης τους, κυρίως λόγω της αύξησης των τιμών του πετρελαίου, ωστόσο η επίδραση που μπορούν να ασκήσουν στην περιφερειακή ανάπτυξη είναι ιδιαίτερα χαμηλή.

1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

1.2.1 Στοιχεία για τη Μεθοδολογία της Εργασίας

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στην εργασία ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της, περιλαμβάνει τόσο θεωρητικά όσο και εμπειρικά στοιχεία ανάλυσης. Τα θεωρητικά στοιχεία της ανάλυσης περιλαμβάνουν τη μελέτη των βασικών χαρακτηριστικών του πεδίου της περιφερειακής οικονομικής. Μέσα από την κατανόηση ορισμένων βασικών χαρακτηριστικών της περιφερειακής οικονομικής επιχειρείται να προσδιοριστεί η σχέση ανάμεσα στην ανάπτυξη της ευρύτερης οικονομικής δραστηριότητας και σε αυτή των περιφερειών. Υπό αυτό το πρίσμα το θεωρητικό μέρος της εργασίας, αναλύει βασικά χαρακτηριστικά της σχέσης ανάμεσα στην απασχόληση, στην ενεργό ζήτηση και στην επενδυτική δραστηριότητα που υπάρχουν σε μια περιφέρεια.

Αντίστοιχα τα εμπειρικά στοιχεία της ανάλυσης περιλαμβάνουν τη διερεύνηση των στατιστικών στοιχείων που συσχετίζονται με τη λειτουργία της αγοράς τεχνητής βιομηχανικής ξυλείας. Τα στοιχεία αυτά ανακτώνται σε σημαντικό βαθμό από τη σχετική κλαδική μελέτη της εταιρίας παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών ICAP. Μέσα από την ανάλυση αυτών των στοιχείων επιχειρείται να κατανοηθεί το ευρύτερο πλαίσιο της λειτουργίας της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας και των συνδέσεων της με την ελληνική οικονομία και την περιφερειακή ανάπτυξη. Παράλληλα για την αποτελεσματικότερη κατανόηση της λειτουργίας της σχέσης αυτής ανακτώνται στοιχεία από τις βάσεις δεδομένων της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, ώστε να κατανοηθεί περισσότερο η σχέση ανάμεσα στη λειτουργία αυτών των αγορών, και στην τρέχουσα οικονομική κατάσταση.

Η μεθοδολογία της έρευνας αναπτύσσεται με σκοπό να κατανοηθεί η συμβολή της λειτουργίας της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας στην περιφερειακή ανάπτυξη. Συνεπώς καίριος προσδιοριστικός παράγοντας της έρευνας είναι ο χώρος παραγωγής αυτών των προϊόντων. Η μεθοδολογία λοιπόν έχει ως βασικό σκοπό την κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στην παραγωγή και στην εμπορία τεχνητής βιομηχανικής ξυλείας με τις ελληνικές περιφέρειες. Υπό αυτή την έννοια μπορεί να κατανοηθεί κατά πόσο η

εγκατάσταση των επιχειρήσεων αυτού του κλάδου έχει χωρικό ή και περιφερειακό χαρακτήρα.

Χαρακτηριστικά μεγέθη, τα οποία μπορούν να συμβάλλουν στην κατανόηση αυτής της σχέσης είναι ο αριθμός των απασχολούμενων και ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων. Η σύνδεση των χαρακτηριστικών αυτών με τη χωρική εγκατάσταση των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο τεχνητής βιομηχανικής ξυλείας μπορεί να προσφέρει σημαντικά ευρήματα στην έρευνα. Είναι εύλογο, ότι αυτό ισχύει τόσο για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή, όσο και στην εισαγωγή βιομηχανικής ξυλείας. Πιο συγκεκριμένα η επιμέρους σύγκριση των αποτελεσμάτων των δύο κλάδων, μπορεί να επιφέρει επίσης σημαντικά ευρήματα.

Παράλληλα προκειμένου να κατανοηθεί ενδελεχώς το πλαίσιο λειτουργίας και δραστηριοποίησης του συγκεκριμένου κλάδου, λαμβάνει χώρα η ανάλυση ομάδας των αριθμοδεικτών των επιχειρήσεων. Οι αριθμοδείκτες ανάλυσης που χρησιμοποιούνται συμβάλλουν στην περαιτέρω κατανόηση της λειτουργίας της αγοράς τεχνητής βιομηχανικής ξυλείας, ενώ οι τελικές τιμές τους, μπορούν να συσχετιστούν με τη χωρική εγκατάσταση της επιχείρησης. Με άλλα λόγια η χρήση των αριθμοδεικτών αποτελεί μια επιλογή, η οποία εμβαθύνει τη μελέτη της αγοράς, προσπαθώντας να συνδέσει τη χωρική εγκατάσταση των επιχειρήσεων με την αποδοτικότητα τους, το επίπεδο της ρευστότητας, το κεφάλαιο κίνησης, καθώς και με άλλα χαρακτηριστικά της δραστηριοποίησης τους. Επίσης η αναλυτική παράθεση των στοιχείων επιτρέπει την περαιτέρω μελέτη της συγκεκριμένης αγοράς.

1.2.2 Η Συλλογή των Δεδομένων

Η συλλογή των δεδομένων έλαβε χώρα από την κλαδική μελέτη της εταιρίας παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών ICAP. Η μελέτη εκδόθηκε το 2008 (ICAP, 2008) και διερευνά την αγορά βιομηχανικής ξυλείας, μέχρι και το έτος του 2006. Σημειώνεται ότι αρκετά από τα σημαντικότερα στοιχεία για την αγορά ξυλείας, ανακτήθηκαν από τη συγκεκριμένη μελέτη, και χρησιμοποιήθηκαν από την εργασία σε επόμενο κεφάλαιο. Επίσης σημειώνεται ότι τα δεδομένα αναλύθηκαν από την εργασία και με βάση την υλοποίηση των στόχων της. Παράλληλα χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από την

Ελληνική Στατιστική Αρχή με σκοπό την κατανόηση της λειτουργίας της συγκεκριμένη αγοράς από το 2001 έως το 2010. Η επαγωγική ανάλυση, χρησιμοποίησε δεδομένα της μελέτης της ICAP που αφορούν το 2006 και το 2007. Η επιλογή αυτών των δεδομένων έλαβε χώρα, ώστε να διερευνηθεί η σχέση ανάμεσα στην απασχόληση και στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο βιομηχανικής ξυλείας.

Η μελέτη της ICAP ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη για την ανάπτυξης του εμπειρικού σκέλους της έρευνας. Συνέβαλλε καθοριστικά στην κατανόηση εκ μέρους της γράφουσας των βασικών προσδιοριστικών χαρακτηριστικών μιας αγοράς. Επίσης η αναλυτική παράθεση των στοιχείων για την αγορά τεχνητής βιομηχανικής ξυλείας, βοήθησε στην κατανόηση των συνδέσεων της αγοράς ξυλείας με τους βασικούς της πελάτες, που είναι η αγορά των οικοδομών και της επιπλοποιίας.

Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται από τη συγκεκριμένη κλαδική μελέτη περιέχουν δεδομένα που αναφέρονται στον κύκλο εργασιών των επιχειρήσεων, στη χωρική τους εγκατάσταση καθώς και στον αριθμό των απασχολούμενων. Παράλληλα ανακτώνται τα βασικά μεγέθη των χρηματοοικονομικών δεικτών τα οποία και αναλύονται σε σχέση με τα προαναφερόμενα μεγέθη. Κρίνεται αναγκαίο να σημειωθεί ότι οι υπολογισμοί των αριθμοδεικτών έλαβαν χώρα από τη μελέτη της ICAP, και η εργασία, τους χρησιμοποιεί με σκοπό να κατανοήσει τα βασικά χαρακτηριστικά της δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων της βιομηχανίας ξυλείας.

Εκτός από τα στατιστικά στοιχεία της μελέτης της ICAP χρησιμοποιούνται στοιχεία που ανακτήθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (Ελ. Στατ.). Τα στοιχεία αυτά έχουν ως βασικό αντικείμενο τη μελέτη της οικονομικής δραστηριότητας στις ελληνικές περιφέρειες. Η επιλογή αυτής της μεθόδου ανάλυσης, έγκειται στην κατανόηση της θέσης της οποίας βρίσκονται οι ελληνικές περιφέρειες, όπως και της μελέτης των επιμέρους διαφορών μεταξύ τους. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αναφέρονται στη συνεισφορά των περιφερειών παρουσιάστηκαν ουσιαστικά στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας.

1.2.3 Διαδικασία της Ανάλυσης των Στοιχείων

Η διαδικασία ανάλυσης των στοιχείων χρησιμοποιεί ορισμένα στατιστικά μεγέθη, με σκοπό την κατανόηση της εξέλιξης της αγοράς τεχνητής βιομηχανίας ξυλείας. Παράλληλα χρησιμοποιούνται αριθμοδείκτες, οι οποίοι συμβάλλουν στην κατανόηση της πορείας των επιχειρήσεων του κλάδου. Τέλος λαμβάνει χώρα η ανάλυση SWOT η οποία λαμβάνει χώρα στο τέλος της εμπειρικής ανάλυσης του επόμενου κεφαλαίου, επιχειρεί να προσδιορίσει τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της αγοράς και να παρέχει ορισμένες προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της.

1.2.4 Τα Στατιστικά Μεγέθη της Ανάλυσης

Τα στατιστικά μεγέθη της ανάλυσης που χρησιμοποιεί η εργασία είναι τα ακόλουθα:

Οι ορισμοί των στατιστικών μεγεθών που χρησιμοποιήθηκαν έχουν ως εξής (Ιωαννίδης, 2001:27-39 & Χρήστου, 2002:62).

✚ **Αριθμητικός Μέσος** : Πρόκειται για τον μέσο όρο των N παρατηρήσεων ενός

$$\text{δείγματος. Ορίζεται ως } X = \frac{X_1 + X_2 + \dots + X_N}{N}$$

✚ **Διακύμανση** : Η διακύμανση εκφράζει το μέσο άθροισμα των τετραγωνικών αποστάσεων των παρατηρήσεων του δείγματος από το μέσο όρο. Το μέγεθος αυτό υποδηλώνει τη διασπορά των τιμών του δείγματος. Όσο μεγαλύτερες τιμές λαμβάνει τόσο περισσότερο ασταθής είναι οι παρατηρήσεις και αντίστροφα.

$$\text{Ορίζεται ως } S^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - x')^2$$

✚ **Τυπική Απόκλιση** : Είναι η τετραγωνική ρίζα της διακύμανσης. Εκφράζει επίσης τη διασπορά των τιμών που εμφανίζουν οι παρατηρήσεις, με την ιδιαίτερα σημαντική προσθήκη, ότι ορίζεται σε πραγματικούς αριθμούς και όχι σε τετράγωνα όπως η διακύμανση. Μπορεί συνοπτικά να οριστεί ως $S = \sqrt{S^2}$. Και στην περίπτωση της τυπικής απόκλισης, οι μικρές τιμές δεικνύουν χαμηλό επίπεδο μεταβλητότητας των παρατηρήσεων.

- ✚ **Συντελεστής Συσχέτισης** : Ο συντελεστής συσχέτισης εξετάζει τη γραμμική σχέση δύο μεταβλητών. Οι τιμές που λαμβάνει κινούνται από το -1 (πλήρως αρνητική συσχέτιση), έως το 1 (τέλεια θετική συσχέτιση), ενώ το μηδέν δεικνύει απουσία συσχέτισης. Ο τύπος του συντελεστή συσχέτισης είναι ο εξής:

$$r = \frac{\text{cov}(x, y)}{\sqrt{\text{var}(x) \text{var}(y)}} \quad \text{Ουσιαστικά πρόκειται για το λόγο της διακύμανσης των}$$

δύο μεταβλητών (x,y) προς την τετραγωνική ρίζα του γινομένου των διακυμάνσεων τους.

- ✚ **Εύρος** : Πρόκειται για τη διαφορά ανάμεσα στη μέγιστη και στην ελάχιστη τιμή των τιμών ενός δείγματος. Ορίζεται ως $E = X_{\max} - X_{\min}$
- ✚ **Ποσοστιαία Μεταβολή** : Πρόκειται για την μηνιαία ποσοστιαία μεταβολή της τιμής που έχει η συναλλαγματική ισοτιμία έναντι του ευρώ. Ορίστηκε ως εξής: $(X_{\text{TEΛ}} - X_{\text{ΑΡΧ}}) / X_{\text{ΑΡΧ}}$. Σημειώνεται ότι χρησιμοποιήθηκαν οι μέσοι όροι του κάθε μήνα προκειμένου να υπολογιστεί το μέγεθος αυτό.

1.2.5 Οι Αριθμοδείκτες της Ανάλυσης

Συνακόλουθα η εμπειρική ανάλυση του επομένου κεφαλαίου χρησιμοποιεί τους ακόλουθους αριθμοδείκτες.

$$\text{✚ Αριθμοδείκτης Γενικής Ρευστότητας} = \frac{\text{Κυκλοφοριακά Περιουσιακά Στοιχεία}}{\text{Βραχυπρόθεσμο Παθητικό}}$$

Μέτρο αποθέματος ρευστότητας, συνιστά ο παραπάνω δείκτης. Πλην όμως, δεν μετρείται ως ποσοστό. Αντίθετα, όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή που λαμβάνει, τόσο μεγαλύτερη μπορεί να χαρακτηριστεί η ικανότητα της επιχείρησης να ανταποκρίνεται στις υποχρεώσεις της. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πρότυπο που πρέπει να λαμβάνει είναι μεγαλύτερο της μονάδας.

Παράλληλα οι αριθμοδείκτες αποδοτικότητας, ενημερώνουν την διοίκηση αναφορικά με το πόσο καλά διοικείται η επιχείρηση (Λαζαρίδης και Παπαδόπουλος 2001: 311). Ουσιαστικά, καταμετρούν το επίπεδο κερδοφορίας της επιχείρησης. Οι βασικότεροι δείκτες αποδοτικότητας είναι οι ακόλουθοι:

$$\text{Αριθμοδείκτης Περιθωρίου Μικτού Κέρδους}^2 = \frac{\text{Κέρδη προ Τόκων \& Φόρων}}{\text{Πωλήσεις}}$$

$$\text{Αριθμοδείκτης Καθαρού Περιθωρίου Μικτού Κέρδους} = \frac{\text{Κέρδη μετά Φόρων}}{\text{Πωλήσεις}}$$

Η βασική διαφορά των δύο παραπάνω αριθμοδεικτών είναι ότι ο πρώτος διερευνά τη σχέση των πωλήσεων με τα κέρδη της επιχείρησης πριν από την επιβολή των φόρων, ενώ ο δεύτερος μετράει το ποσοστό του κέρδους των επιχειρήσεων μετά από την επιβολή των φόρων.

Συνακόλουθα οι αριθμοδείκτες αποτελεσματικότητας προσμετρούν τα αποτελέσματα που φέρνουν στην οικονομική μονάδα, συγκεκριμένα οικονομικά μεγέθη. Οι αριθμοδείκτες που μελετώνται σε αυτό το πεδίο είναι οι ακόλουθοι (Τζωάννος, 1995:167):

$$\text{ROE (Return of Equity)} = \frac{\text{Κέρδη προ Φόρων}}{\text{Σύνολο Ιδίων Κεφαλαίων}} . \text{ Ο ROE αποτιμά την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων σε σχέση με τα κέρδη της επιχείρησης. Είναι ένα ιδιαίτερα καλό μέτρο της επιχειρηματικής δραστηριοποίησης.}$$

$$\text{Αριθμοδείκτης Χρηματοοικονομικής Μόχλευσης} = \frac{\text{Ξένα Κεφάλαια}}{\text{Ιδια Κεφάλαια}} . \text{ Η μόχλευση των περιουσιακών στοιχείων της οικονομικής μονάδας αναφέρεται στη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα ξένα και στα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης. Ουσιαστικά ο παραπάνω αριθμοδείκτης δεικνύει το ποσοστό των ξένων κεφαλαίων (δανεισμού) που χρησιμοποιεί η επιχείρηση σε σχέση με τα περιουσιακά της στοιχεία.}$$

Εναλλακτικά ο δείκτης αυτός μπορεί να γραφεί ως εξής $\frac{\text{Ιδια Κεφάλαια}}{\text{Ξένα Κεφάλαια}}$

² Τα Μικτά Κέρδη προ Τόκων & Φόρων, συνιστούν τις Καθαρές Πωλήσεις. Οι Καθαρές Πωλήσεις, προκύπτουν αν από τον συνολικό όγκο των Πωλήσεων (Κύκλος Εργασιών) αφαιρέσουμε το Κόστος των Πωληθέντων.

1.2.6 Στοιχεία για την Ανάλυση SWOT

Η ανάλυση SWOT χρησιμοποιείται στο τέλος της εργασίας ως μια συνοπτική προσπάθεια κατανόησης των βασικών χαρακτηριστικών της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας. Η ανάλυση SWOT αποτελεί ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο αναγνώρισης των Δυνάμεων (Strengths) και Αδυναμιών (Weaknesses) μίας επιχείρησης και εξέτασης των Ευκαιριών (Opportunities) και Απειλών (Threats) του περιβάλλοντός της. (Montana P. & Charnov B., 2005:247).

Με τη διενέργεια της SWOT Analysis μπορεί να εντοπισθούν οι διαδικασίες της επιχείρησης οι οποίες αποτελούν τα δυνατά σημεία της, οι ευκαιρίες που υπάρχουν για την ενίσχυση των διαδικασιών της και οι πιθανότητες βελτίωσης της εικόνας της στην αγορά. Επίσης, μπορούν να αξιολογηθούν ιδέες για νέα προϊόντα σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της επιχείρησης και σύμφωνα με τους στρατηγικούς της στόχους (Σιώμοκος και Μάυρος, 1995:67).

Τα δυνατά σημεία μπορούν να περιλαμβάνουν:

- ειδικά προϊόντα και υπηρεσίες που δεν υπάρχουν στην αγορά
- πρόσβαση σε κεφάλαια
- γνώση και εμπειρία του αντικειμένου
- την απάντηση στην ερώτηση, «τι είναι αυτό που κάνουμε καλά;»

Συνάμα τα αδύνατα σημεία ή τα σημεία που μειονεκτεί η επιχείρηση μπορούν να είναι:

- ανεπαρκές κεφάλαιο κίνησης
- μικρές ικανότητες μάνατζμεντ
- προβλήματα στις λειτουργίες της (π.χ. στην παραγωγή, διανομή, προώθηση, τιμολόγηση, κτλ.)
- μη εξειδικευμένο προσωπικό
- οι απαντήσεις στις ερωτήσεις: «τι είναι αυτό που δεν κάνουμε καλά;», «σε ποια σημεία υστερούμε έναντι του ανταγωνισμού;», «τι θα πρέπει να αποφύγουμε;»

Οι ευκαιρίες και απειλές της επιχείρησης εντοπίζονται από την μελέτη του εξωτερικού περιβάλλοντος στο οποίο και δραστηριοποιείται η επιχείρηση. Εξωγενείς παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την λειτουργία της επιχείρησης είναι οι

πολιτικοί παράγοντες (μια αλλαγή στην κυβέρνηση), οικονομικοί (αύξηση φορολογίας, μείωση επιτοκίων), κοινωνικοί (αύξηση πληθυσμού) και τεχνολογικοί (νέες μεθόδους παραγωγής, νέες τεχνολογίες).

Οι ευκαιρίες λοιπόν μπορούν να περιλαμβάνουν:

- κενά στην αγορά τα οποία να μπορεί να τα καλύψει η επιχείρησή σας
- τυχόν αλλαγές στις προτιμήσεις των καταναλωτών
- τυχόν ανικανοποίητες ανάγκες
- επιδοτήσεις από αναπτυξιακά Εθνικά και Ευρωπαϊκά προγράμματα

Οι κίνδυνοι τέλος (απειλές) που μπορούν να εμφανιστούν περιλαμβάνουν:

- αύξηση ανταγωνισμού
- αλλαγές στη νομοθεσία
- τάσεις της αγοράς διεθνές πολιτικό-οικονομικές συγκυρίες (π.χ τρομοκρατία, αύξηση πετρελαίου, κτλ.)
- μείωση αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών

ενδεχόμενη αύξηση πληθωρισμού και επιτοκίων

1.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Η εργασία μέσα από την ανάπτυξη της επιχειρεί να μελετήσει κατά πόσο ευσταθούν ορισμένες ερευνητικές υποθέσεις. Ουσιαστικά πρόκειται για τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα στα οποία καλείται η εργασία να απαντήσει και τα οποία είναι τα εξής:

- Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας στην ελληνική επικράτεια
- Με ποιους τρόπους η λειτουργία της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας
- Η βελτίωση της οικονομικής δραστηριότητας σε αυτή την αγορά μπορεί να συμβάλλει στην περιφερειακή ανάπτυξη της ελληνικής επικράτειας
- Έχουν υπάρξει μεταβολές στην ανάπτυξη της αγοράς τεχνητής βιομηχανικής ξυλείας τα τελευταία έτη;

Μέσα από την ανάλυση των παραπάνω πεδίων θα επιχειρηθεί να κατανοηθεί το πλαίσιο της λειτουργίας της αγοράς βιομηχανίας ξύλου και της συμβολής της στην περιφερειακή ανάπτυξη. Η εργασία με την ανάλυση της μεθοδολογίας που παρουσιάστηκε παραπάνω θα επιχειρήσει ουσιαστικά να προσδώσει απάντηση στο αν οι παραπάνω υποθέσεις ευσταθούν ή όχι. Καταλυτική συνεισφορά σε αυτή την προσπάθεια έχουν τα στατιστικά στοιχεία και ιδιαίτερα η συγκριτική και διαχρονική ανάλυση τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.1 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.1.1 Βασικά Στοιχεία της Επιχειρηματικότητας.

Η επιχειρηματικότητα δεν είναι αόριστη και ασαφής έννοια. Αντίθετα, έχει πολύ συγκεκριμένα και διακριτά χαρακτηριστικά. Επιχειρηματικότητα δεν είναι μόνο η ίδρυση μιας επιχείρησης. Είναι κυρίως η ανίχνευση και η κινητοποίηση των ταλέντων και των δυνατοτήτων για έκφραση και δημιουργία περιλαμβάνοντας τη διαχείριση του φόβου και την υπέρβαση των αναστολών μπροστά στο ενδεχόμενο της αποτυχίας. Στοιχεία της επιχειρηματικότητας είναι επίσης η αποδοχή του στοιχείου της αβεβαιότητας και η μετουσίωσή τους σε δράση καθώς και οι επιστημονικές γνώσεις και οι έξυπνες ιδέες μεταμορφωμένες σε καινοτόμες εφαρμογές. Τέλος ως επιχειρηματικότητα, μπορεί να οριστεί η τόλμη για ενεργό συμμετοχή στο κοινωνικό,

πολιτικό και οικονομικό γίνεσθαι. Στα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας θα πρέπει να συνυπολογίσουμε τα ακόλουθα: (Μπουραντάς, 2002 :67-69)

- ❖ Η επιχειρηματικότητα αποτελεί κρίσιμο συντελεστή παραγωγής, καθώς αναφέρεται στο βέλτιστο τρόπο συνδυασμού των υπόλοιπων συντελεστών παραγωγής. Είναι η τεχνογνωσία παραγωγής. Όσο μεγαλύτερη τεχνογνωσία διαθέτει μία επιχείρηση τόσο περισσότερο αποδοτική καθίσταται η επιχειρηματική δραστηριότητα.
- ❖ Είναι στενά συνδεδεμένη με την καινοτομία. Η τεχνογνωσία είναι η άλλη όψη της καινοτομίας. Όσο πιο καινοτόμος είναι μία επιχείρηση τόσο περισσότερη τεχνογνωσία κατέχει, και τελικά αυτό της παρέχει ένα τεράστιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.
- ❖ Επίσης συνδέεται και με την ευελιξία μιας επιχείρησης. Η ευελιξία με τη σειρά της αναφέρεται στην ικανότητα της επιχείρησης αφ' ενός να συμβαδίζει με τις οικονομικές εξελίξεις (νέες τεχνολογίες, σύγχρονες αρχές διοίκησης, ένταση του ανταγωνισμού), και αφ' ετέρου να διαμορφώνει μία ιδιαίτερη επιχειρηματική φυσιογνωμία.

Με άλλα λόγια θα μπορούσαμε να πούμε ότι επιχειρηματικότητα είναι η ιδιότητα ενός ατόμου ή ενός οργανισμού να αναλαμβάνει λογικό κίνδυνο συνδυάζοντας τους λοιπούς παραγωγικούς συντελεστές (εργασία-έδαφος-κεφάλαιο) με σκοπό την ανάπτυξη καινοτομικής ή μη δραστηριότητας η οποία θα τον οδηγήσει στο κέρδος. Πολλοί θεωρούν την επιχειρηματικότητα και σαν μία ικανότητα που μπορεί να διαθέτει ένα άτομο στο να μπορέσει να συνδυάζει τους παραπάνω συντελεστές με επιτυχία. Η επιχειρηματικότητα είναι η δραστηριότητα δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, εισαγωγής νέων προϊόντων και τεχνολογικών νεοτερισμών και γενικώς η ανάληψη των κινδύνων που συνεπάγεται η αναζήτηση επιχειρηματικών ευκαιριών προς όφελος τόσο του ατόμου που επιχειρεί όσο και του κοινωνικού και οικονομικού περιβάλλοντός του. (Χατζηκωνσταντίνου Γ.-Γωνιάδης .2009 :75)

Η επιχειρηματικότητα βασίζεται σε εκείνη τη διαδικασία η οποία αποσκοπεί στην επίτευξη κέρδους μέσα από τη χρήση και την κατανομή των παραγωγικών συντελεστών. Οι παραγωγικοί συντελεστές που χρησιμοποιούνται είναι το κεφάλαιο, η εργασία, η γη και η επιχειρηματικότητα. Ο τρόπος κατανομής αυτών των παραγωγικών

συντελεστών μέσα από διάφορες επιχειρηματικές δράσεις, μπορεί να συμβάλλει καταλυτικά στην επίτευξη του στόχου της σύγχρονης επιχείρησης που είναι η μεγιστοποίηση των κερδών της ή σε κάθε περίπτωση η διατήρηση σημαντικών μεριδίων στην αγορά δραστηριοποίησης της. Είναι εύλογο ότι η διαδικασία αυτή, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί από βεβαιότητα ως προς την έκβαση της. Συνεπώς η επιχειρηματική δράση ενέχει κινδύνους που συνδέονται με την επίτευξη των στόχων που θέτει οι επιχείρηση³.

2.1. 2 Επιχειρηματικότητα και Οικονομική Ανάπτυξη

Στη σύγχρονη διεθνή οικονομική πραγματικότητα, η επιχειρηματικότητα αποτελεί το βασικό παράγοντα ανάπτυξης. Η επιχειρηματική δραστηριότητα, που στηρίζεται στις αρχές που περιέγραψα παραπάνω, αποτελεί σήμερα τη μοναδική οδό για βιώσιμη, διατηρήσιμη, και ισόρροπη ανάπτυξη (Μπουραντάς και Βάθης, 1999:56-58). Στο πρόσφατο παρελθόν, η ιδιωτική επιχειρηματική δραστηριότητα αντιμετωπιζόταν σαν οικονομικό κακό, κυρίως λόγω της ύπαρξης κερδών από τις επιχειρήσεις. Από παραδείγματα ώριμων και ανεπτυγμένων οικονομιών αναδεικνύεται ότι ο βασικός μοχλός οικονομικής μεγέθυνσης υπήρξε η ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία. Ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας ήταν αυτός που έκανε επενδύσεις και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις ήταν, και είναι, αυτές που παρέχουν το μεγαλύτερο μέρος των νέων θέσεων εργασίας. Είναι επίσης γενικά αποδεκτό, ότι οι σύγχρονες οικονομίες αναπτύσσονται οικονομικά με τη διενέργεια επενδύσεων. Οι επενδύσεις δημιουργούν αφ' ενός συνθήκες αυξημένης συνολικής ζήτησης και αφ' ετέρου δημιουργούν συνθήκες αύξησης της προσφοράς, ιδιαίτερα όταν είναι προσανατολισμένες στην άνοδο της παραγωγικότητας. Σήμερα, σε μία εποχή που χαρακτηρίζεται από νομισματική σταθερότητα και χαμηλούς ρυθμούς πληθωρισμού, οι επενδύσεις αποδεικνύονται ιδιαίτερα ωφέλιμες και προσοδοφόρες για ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο.

---

³ Οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι προσδιορίζονται από μια σειρά μεταβλητών που ερευνώνται στη συνέχεια της εργασίας.

Σήμερα, θεωρείται αδιανόητο μία επιχείρηση να μην υιοθετεί τις νέες τεχνολογίες προκειμένου να καταστεί λιγότερο κοστοβόρα και περισσότερο ανταγωνιστική. Πριν μερικά χρόνια όμως αυτή η εξέλιξη φάνταζε περίπου σενάριο επιστημονικής φαντασίας.

Παράλληλα κρίσιμο ρόλο σε αυτήν την εξέλιξη διαδραμάτισε και η άνοδος της επιχειρηματικής δραστηριοποίησης, της επιχειρηματικότητας. Αυτό συνέβη γιατί στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον παρατηρείται μία ραγδαία άνοδος του τομέα των υπηρεσιών. Οι οικονομίες σήμερα χαρακτηρίζονται ώριμες και ανεπτυγμένες όταν ο τομέας των υπηρεσιών υπερβαίνει το 70% περίπου της οικονομικής δραστηριότητας. Αυτό δε σημαίνει ότι οι ανεπτυγμένες οικονομίες διανύουν περίοδο αποβιομηχάνισης. Αντίθετα, η σύγχρονη βιομηχανία είναι ο τομέας των υπηρεσιών, από το τραπεζικό σύστημα μέχρι τις υπηρεσίες κοινωνικής αρωγής (Λιανός κ συν, 1998:123).

2.1.3 Επιχειρηματικότητα Απασχόληση και Καινοτομία.

Η αύξηση της απασχόλησης παίζει πρωτεύοντα ρόλο για την επιχειρηματικότητα και αυτό γιατί είναι άμεσα συναρτώμενη και εξαρτώμενη έννοια με την οικονομία εδώ θα πρέπει να σταθούμε σε ένα από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας. Κατά συνέπεια, η τόνωση της επιχειρηματικότητας σημαίνει τόνωση της οικονομίας. Η επιχειρηματικότητα μπορεί να λάβει διάφορες μορφές. (Χατζηκωνσταντίνου & Γωνιάδης, 2007:111-112):

- ❖ Intrapreneurship
- ❖ Ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών μονάδων
- ❖ Καινοτομία

Η καινοτομία μπορεί να ορισθεί ως η υιοθέτηση κάθε συστήματος, διαδικασίας, προγράμματος, προϊόντος που είναι νέο για τον οργανισμό. Αυτός ο ορισμός μοιράζεται με τον αυτοσχεδιασμό την εστίαση του στο νέο αλλά, όπως και στα προηγούμενα, η καινοτομία μπορεί να σχεδιαστεί ώστε να υπάρχουν οι απαραίτητοι πόροι. Η καινοτομία αναφέρεται σε οποιαδήποτε αλλαγή σε προϊόν ή υπηρεσία που μια οργάνωση εισάγει στην αγορά. Αυτό είναι η πιο κατανοητή μορφή καινοτομίας και

περιλαμβάνει τη δημιουργία των νέων προϊόντων και των υπηρεσιών συνήθως μέσω τμημάτων E&A.

Περιλαμβάνει επίσης οποιαδήποτε αλλαγή στην εφαρμογή ή χρήση ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας πέρα από τον αρχικό σκοπό του - π.χ. χρησιμοποιώντας τους προσωπικούς υπολογιστές ως φορέα για την επικοινωνία παρά ως αυτόνομα στοιχεία, και χρησιμοποιώντας τελικά το Διαδίκτυο ως φορέα για το εμπόριο καθώς επίσης και τη γενικότερη επικοινωνία. Υπάρχει επίσης μια ειδική κατηγορία καινοτομίας που εστιάζει στην ανάπτυξη της κύριας αγοράς μιας επιχείρησης μακριά από το τρέχον ή προηγούμενο επιχειρησιακό πρότυπο της - παραδείγματος χάριν σουπερμάρκετ που προσφέρουν οικονομικές υπηρεσίες και που πωλούν αυτοκίνητα. (Kotler,2003: 64 - 65).

2.1.4 Περιφερειακή Ανάπτυξη, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία

Η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία είναι άρρηκτα δεμένες έννοιες με την οικονομική ανάπτυξη, όπως και προσδιορίστηκε παραπάνω. Ωστόσο η επιχειρηματικότητα και η ανάληψη καινοτόμων δράσεων αναπτύσσονται πάντοτε σε έναν συγκεκριμένο χώρο. Με άλλα λόγια προσδιορίζουν και καθορίζονται από τα βασικά χαρακτηριστικά της επιλογής της εγκατάστασής τους. Τα χαρακτηριστικά αυτά, απορρέουν από τους όρους ανάπτυξης των περιφερειών, αλλά και από την επίδραση που ασκεί η εγκατάσταση των επιχειρήσεων στην ανάπτυξη των περιφερειών. Η περιφέρεια αποτελεί έναν συνεχή, προσδιορισμένο και συγκεκριμένο χώρο ο οποίος χαρακτηρίζεται και διοικητικά (Λαμπριανίδης, 2001:24).

Η περιφέρεια ορίζεται ως μια περιοχή αναφοράς, δηλαδή σε σχέση με κάποια άλλη μονάδα. Υπό αυτή την έννοια η Ελλάδα αποτελείται από 13 συνολικά περιφέρειες, ενώ συνιστά και περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι ευνόητο, ότι τα ειδικά χαρακτηριστικά των περιφερειών, τα οποία λειτουργούν ως συγκριτικά πλεονεκτήματα, λειτουργούν ως προσδιοριστικοί συντελεστές της περιφερειακής ανάπτυξης. Ωστόσο προκειμένου να καταστεί κατανοητή αυτή η σχέση κρίνεται αναγκαίο να παρουσιαστούν τα βασικά χαρακτηριστικά της περιφερειακής ανάπτυξης.

2.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

2.2.1 Βασικά Στοιχεία για την Περιφερειακή Ανάπτυξη

Η περιφερειακή ανάπτυξη έχει αναμφίβολα χωρικό προσδιορισμό υπό την έννοια ότι βασικό αντικείμενο της είναι η μελέτη των οικονομικών γεγονότων που λαμβάνουν χώρα σε ένα συγκεκριμένο χώρο, σε μια δεδομένη χρονική περίοδο. Πιο συγκεκριμένα περισσότερο από τα οικονομικά γεγονότα, η περιφερειακή ανάπτυξη ενδιαφέρεται για τις επιπτώσεις τους, και μάλιστα σε χωρική διάσταση. Υπό αυτή την έννοια η περιφερειακή ανάπτυξη, συνιστά ένα αρκετά διαφορετικό αντικείμενο από την εθνική οικονομική ανάπτυξη⁴.

Η περιφερειακή ανάπτυξη μπορεί να οριστεί ως εκείνη η διαδικασία μέσω της οποίας αυξάνεται το συνολικό παραγόμενο προϊόν μιας συγκεκριμένης περιφέρειας (Λαμπριανίδης, 2001:226). Η αύξηση του περιφερειακού προϊόντος, μέσω της βελτίωσης των εισοδημάτων των κατοίκων της περιφέρειας αποτελεί ίσως το πλέον σημαντικό στοιχείο της περιφερειακής ανάπτυξης. Όμως εκτός από την αύξηση του εισοδήματος η περιφερειακή ανάπτυξη είναι μια σύνθετη διαδικασία, η οποία σε τελική ανάλυση βελτιώνει το επίπεδο και την ποιότητα ζωής των κατοίκων των γεωγραφικών επικρατειών.

Βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της περιφερειακής ανάπτυξης, είναι η χωρική συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων. Η επιλογή της θέσης και της εγκατάστασης των επιχειρήσεων, οι επενδύσεις τους και η απασχόληση που προσφέρουν είναι ίσως τα βασικότερα χαρακτηριστικά της περιφερειακής ανάπτυξης. Και αυτό διότι, συμβάλλουν στην ύπαρξη οικονομίων χωρικής συγκέντρωσης σε τοπικό επίπεδο (Mc Cann, 2002:323). Αυτή η διάσταση άλλωστε είναι που τονίζει ότι η διάθρωση της περιφερειακής ανάπτυξης προσδιορίζεται σε σημαντικό βαθμό από την κλαδική χωρική διάρθρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων.

---

⁴ Η βασική διαφορά έγκειται στο ότι η οικονομική ανάπτυξη ενός κράτους, αποτελείται από γενικότερους στόχους, σε σύγκριση με την οικονομική ανάπτυξη μιας περιφέρειας. Ακόμη η περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη έχει αναμφίβολα εντονότερο μικροοικονομικό χαρακτήρα, ενώ η εθνική οικονομική ανάπτυξη βασίζεται σε ένα μακροοικονομικό πλαίσιο.

Ίσως όμως το πλέον ενδιαφέρον στοιχείο της περιφερειακής ανάπτυξης είναι ότι η γεωγραφική κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων, μπορεί να εμφανίζει έντονες διαφοροποιήσεις στον χώρο. Οι διαφοροποιήσεις αυτές οφείλονται στην ύπαρξη διαφορετικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων στις υποδομές, στο κόστος μεταφοράς, στη διάρθρωση της εργασίας, στο υπέδαφος καθώς και σε μια σειρά άλλες μεταβλητές που μπορούν να αποτελέσουν πόλους έλξης των επενδύσεων. Οι διαφοροποιήσεις αυτές, εντούτοις, είναι εκείνες που διαμορφώνουν και το τελικό επίπεδο της περιφερειακής ανάπτυξης, και υποστηρίζουν τις προοπτικές της για το μέλλον.

2.2.2 Σημασία της Περιφερειακής Ανάπτυξης

Εκτός από τα βασικά χαρακτηριστικά της περιφερειακής ανάπτυξης μέγιστη βαρύτητα έχει η σημασία και η επίδραση της. Οι επιδράσεις της σε πρώτο επίπεδο, είναι οικονομικές, και στη συνέχεια κοινωνικές. Οι βασικές οικονομικές επιδράσεις της περιφερειακής ανάπτυξης αλληλεπιδρούν με τη λειτουργία των οικονομικών κυκλωμάτων αλλά σε περιφερειακό επίπεδο. Αυτό συμβαίνει διότι η περιφερειακή ανάπτυξη ενισχύει τη λειτουργία του οικονομικού κυκλώματος μέσω της αύξησης των επενδύσεων, της απασχόλησης και της κατανάλωσης. Από την άλλη πλευρά, ένα αποτελεσματικό οικονομικό κύκλωμα, δημιουργεί ένα νέο πλαίσιο περιφερειακής ανάπτυξης.

Υπό αυτή την οπτική οι επιδράσεις της περιφερειακής ανάπτυξης, περιλαμβάνουν το επίπεδο της απασχόλησης, των μισθών, της κατανάλωσης, των επενδύσεων κ.α. Όμως η κινητήριος δύναμη του κυκλοτερούς οικονομικού συστήματος σε περιφερειακό επίπεδο, είναι οι επενδύσεις. Οι αποτελεσματικές επενδύσεις σε μια περιφέρεια, συνιστούν ένα καταλυτικό θετικό μήνυμα, για την προοπτική της οικονομικής δραστηριότητας. Και αυτό διότι, παρέχουν εγγυήσεις σε άλλους επενδυτές για την καταπολέμηση του κινδύνου και της αβεβαιότητας (Mc Cann, 2002:217).

Οι αποτελεσματικές επενδύσεις παρέχουν εγγυήσεις για τη διασφάλιση των θέσεων εργασίας. Η σταθερότητα της εργασίας υποστηρίζει μια σημαντική μέση ροπή για κατανάλωση, η οποία τονίζει την ενεργό ζήτηση της περιφέρειας.

Συνακόλουθα η ύπαρξη μιας σημαντικής ενεργού ζήτησης αποτελεί εγγύηση για τη συνέχιση των επενδύσεων.

Όμως ενώ σε εθνικό επίπεδο, η διαδικασία αυτή είναι σχετικά αόριστη, αντιθέτως σε περιφερειακό επίπεδο, υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια, που την προωθούν. Τα βασικά κριτήρια, είναι η ύπαρξη συγκριτικών πλεονεκτημάτων ικανών να λειτουργήσουν ως πόλοι έλξης των επιχειρηματιών. Αυτό σημαίνει ότι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιφερειών, πρέπει να μετασχηματίζονται σε εγκατάσταση των επιχειρήσεων στις επικράτειές τους (Κουρλιούρος, 2010:136).

Εκτός όμως από την εγκατάσταση των επιχειρήσεων, σημασία μεγάλη, έχει και η αποτελεσματική προώθηση των προϊόντων ώστε η τοπική ανάπτυξη να επιδρά στον μετασχηματισμό και στη βελτίωση του χώρου. Πρόκειται για την κοινωνική επίδραση της περιφερειακής ανάπτυξης, η οποία παρέχει εγγυήσεις για την κοινωνική ευημερία των γεωγραφικών ενοτήτων. Με άλλα λόγια η περιφερειακή ανάπτυξη, λειτουργεί ως στοιχείο επίτευξης ενός σημαντικού επιπέδου κοινωνικής συνοχής.

2.3 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω υπάρχει σημαντική σύνδεση της περιφερειακής ανάπτυξης με την οικονομική ανάπτυξη στο σύνολο της. Και αυτό διότι, οι περιφέρειες αποτελούν γεωγραφικές ενότητες ενός συγκεκριμένου κράτους. Συνεπώς η επίτευξη σημαντικών επιπέδων περιφερειακής ανάπτυξης στις γεωγραφικές επικράτειες μιας οικονομίας, αποτελεί αναμφίβολα μέσο προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης στο σύνολο της.

Η σύνθεση αυτών των χαρακτηριστικών αποτελεί έναν κρίσιμο παράγοντα για την επίτευξη ενός συνεκτικού επιπέδου της οικονομικής ανάπτυξης. Τα στατιστικά μεγέθη των περιφερειών συντίθενται και επιδρούν στο τελικό επίπεδο ευημερίας της οικονομίας και φυσικά στο επίπεδο ζωής των κατοίκων της. Όμως το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της συνεισφοράς της περιφερειακής ανάπτυξης, δεν είναι απλώς η αθροιστική κατανομή των οικονομικών δραστηριοτήτων στον χώρο, αλλά η κατανόηση των δυνατοτήτων που οικονομική γεωγραφία παρέχει. Με άλλα λόγια το καίριο

ζητούμενο είναι να καθορίζεται μια αποτελεσματική ατζέντα για την εκμετάλλευση των πλεονεκτημάτων και των δυνατοτήτων που οι διοικητικές περιφέρειες προσφέρουν. Στον πίνακα που ακολουθεί παρίσταται η ποσοστιαία κατανομή της παραγωγής του ακαθάριστου ελληνικού προϊόντος σε περιφερειακό επίπεδο.

Πίνακας 2.1

Η Περιφερειακή Κατανομή του Παραγόμενου Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος στην Ελλάδα (στο σύνολο της χώρας)

Περιφέρειες/ Έτη	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
<i>Ανατ. Μακεδονία - Θράκη</i>	4,14	4,25	4,02	4,05	4,00	4,04	3,80	3,88	3,82	3,9
<i>Κεντρική Μακεδονία</i>	15,87	15,48	15,13	15,24	15,59	15,52	15,32	15,18	14,97	15
<i>Δυτική Μακεδονία</i>	2,44	2,38	2,49	2,41	2,36	2,48	2,49	2,48	2,35	2,3
<i>Θεσσαλία</i>	5,77	5,75	5,71	5,81	5,87	5,66	5,54	5,47	5,45	5,5
<i>Ήπειρος</i>	2,61	2,58	2,52	2,57	2,61	2,54	2,55	2,53	2,46	2,5
<i>Ιόνια Νησιά</i>	1,86	1,90	1,93	1,96	1,94	1,99	1,96	1,96	1,96	2,0
<i>Δυτική Ελλάς</i>	5,18	5,20	5,16	5,23	5,19	5,09	5,11	5,15	5,12	5,1
<i>Στερεά Ελλάς</i>	6,15	5,88	5,63	5,43	5,34	5,50	5,19	5,27	5,29	5,3
<i>Πελοπόννησος</i>	5,40	5,09	4,93	4,84	4,82	4,88	4,92	4,83	4,74	4,7
<i>Αττική</i>	40,37	41,28	42,21	42,26	42,34	42,23	42,83	43,01	43,62	43,4
<i>Βόρειο Αιγαίο</i>	1,52	1,66	1,56	1,64	1,54	1,50	1,56	1,54	1,51	1,5
<i>Νότιο Αιγαίο</i>	3,32	3,25	3,25	3,24	3,15	3,18	3,32	3,30	3,30	3,3
<i>Κρήτη</i>	5,38	5,32	5,46	5,32	5,25	5,41	5,42	5,40	5,43	5,4

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Από τα παραπάνω στοιχεία μπορεί να γίνει κατανοητό, ότι η Αττική και η Κεντρική Μακεδονία συνεισφέρουν με περισσότερο στο σύνολο τους, από το μισό παραγόμενο προϊόν στην Ελλάδα. Κατά τη διάρκεια της χρονικής περιόδου 2000-2009 η συνεισφορά της Αττικής ξεπέρασε το 40% ενώ η αντίστοιχη της Κεντρικής

Μακεδονίας κυμάνθηκε γύρω στο 15%. Οι υπόλοιπες περιφέρειες βρίσκονται σε μονοψήφιο αριθμό καθώς αποτελούνται εκτός από μικρότερες γεωγραφικές επικράτειες και από χαμηλότερα επίπεδα πληθυσμιακής εγκατάστασης. Με άλλα λόγια η αστυφιλία υπέρ της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας, έχει σημαντική επίδραση στην επίτευξη του παραγόμενου προϊόντος.

2.4 ΜΟΡΦΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι μορφές της χωρικής και της περιφερειακής ανάπτυξης μπορούν να επιμεριστούν σε δύο βασικές ομάδες. Η πρώτη αποτελείται από την χωρική κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Αντίστοιχα η δεύτερη έγκειται στη χωρική προσμέτρηση των πόρων.

2.4.1 Η Χωρική Κατανομή των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων

Η χωρική κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων αναφέρεται στη διάρθρωση των οικονομικών γεγονότων στις περιφέρειες. Η μελέτη αυτής της διάρθρωσης μπορεί να προσλάβει μια σειρά από διαστάσεις, οι οποίες κατά κύριο λόγο αναφέρονται στη μελέτη των τριών παραγωγικών τομέων. Καθώς ωστόσο η εργασία έχει ως βασικό αντικείμενο τη μελέτη της βιομηχανίας ξύλου, η ανάλυση εστιάζεται στη χωρική κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα.

Υπό αυτή την έννοια οι θεωρίες χωροθέτησης της βιομηχανίας επιχειρούν να ερμηνεύσουν ζητήματα όπως είναι τα ακόλουθα (Λαμπριανίδης, 2001:91):

- Την άνιση κατανομή των βιομηχανικών παραγωγικών δραστηριοτήτων στον χώρο.
- Την εμφάνιση αλλαγών στη χωρική κατανομή της βιομηχανίας στο σύνολο της.
- Την ύπαρξη αλλαγών στη βιομηχανική κατανομή των κλαδικών δραστηριοτήτων στον χώρο.

- Τη σχέση κόστους και χωρικής παραγωγικής εγκατάστασης.
- Τη σχέση των επιχειρήσεων με τις περιφερειακές κοινωνίες.

Όπως είναι άλλωστε εύλογο τα παραπάνω ζητήματα δεν έχουν μεμονωμένο χαρακτήρα, αλλά η μελέτη τους αποτελεί προϊόν μιας σύνθετης διαδικασίας (Massey, 1984). Αυτό σημαίνει ότι η ανάλυση της χωροθέτησης των βιομηχανικών δραστηριοτήτων εστιάζει σε μεταβλητές όπως είναι οι παραπάνω, αλλά μέσα από μια συνθετική διαδικασία. Συνεπώς η ανάλυση της χωροθέτησης της βιομηχανίας διερευνά τα παραπάνω, ώστε να κατανοήσει το πλέγμα της συνεισφοράς της στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Μια πληθώρα παραγόντων μπορεί να προσδιορίσει την τελική απόφαση για τη χωροθέτηση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Η βασικότερη είναι το κόστος μεταφοράς, δηλαδή η δαπάνη που καλείται να καταβάλει η επιχείρηση με σκοπό τα προϊόντα της να μεταφερθούν από το σημείο παραγωγής, στο σημείο της πώλησής τους. Το κόστος μεταφοράς, είναι μια από τις κρίσιμότερες μεταβλητές στη διαδικασία λήψης της απόφασης για χωροθέτηση μιας βιομηχανίας (Σκούντσος & Λίβας, 1999:80). Και αυτό διότι το κόστος μεταφοράς μπορεί να μεταβληθεί σε έναν κρίσιμο προσδιοριστικό παράγοντα της κερδοφορίας της επιχείρησης. Δεν θα ήταν άλλωστε υπερβολή αν υποστηριζόταν ότι η χωρική κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων είναι άμεση συνάρτηση του κόστους μεταφοράς.

2.4.2 Η Χωρική Κατανομή των Πόρων

Η δεύτερη σημαντική διάσταση της χωρικής και της περιφερειακής ανάπτυξης, είναι η χωρική κατανομή των πόρων. Στην έννοια των πόρων περιλαμβάνονται με συμβατικούς όρους ο πληθυσμός και οι πλουτοπαραγωγικοί πόροι των περιοχών. Οι πλουτοπαραγωγικοί πόροι αποτελούν το βασικό κίνητρο για τη χωρική εγκατάσταση των επιχειρήσεων υπό την έννοια ότι προσφέρουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα. Αντίστοιχα ο πληθυσμός, δηλαδή το εργατικό δυναμικό, απαρτίζει την προσφορά εργασίας των επιχειρήσεων.

Είναι εύλογο, ότι η κατανομή των πλουτοπαραγωγικών πόρων στο χώρο δεν χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια. Αυτό σημαίνει ότι διαφορετικές περιοχές έχουν διαφορετικά πλεονεκτήματα στην παραγωγή των ίδιων προϊόντων. Ως αποτέλεσμα το

ενδιαφέρον των επιχειρήσεων για εγκατάσταση και επένδυση στρέφεται προς εκείνες τις περιφέρειες όπου το κόστος απόκτησης των πρώτων υλών για τη μεταποίηση είναι χαμηλότερο σε σύγκριση με άλλες περιοχές. Συνεπώς οι φυσικοί πόροι είναι ένας κρίσιμος προσδιοριστικός συντελεστής της περιφερειακής ανάπτυξης.

Συνακόλουθα ο έτερος πόρος είναι ο πληθυσμός των περιφερειών ο οποίος ουσιαστικά αποτελεί μέρος του ανθρώπινου δυναμικού που θα απορροφηθεί από την προσφορά εργασίας (Λαμπριανίδης και Λυμπεράκη, 2001). Ο πληθυσμός, έχει αναμφίβολα καθοριστικό ρόλο στην περιφερειακή ανάπτυξη τόσο με τη συμμετοχή του στην παραγωγική διαδικασία, όσο όμως και με την κατανάλωση των προϊόντων της. Όπως φάνηκε και παραπάνω η πληθυσμιακή συγκέντρωση επιδρά σε πρώτο στάδιο θετικά στην περιφερειακή ανάπτυξη. Όμως η υπερβολική συγκέντρωση του πληθυσμού μπορεί να δημιουργήσει αρνητικές συνέπειες.

Τέλος ένας κρίσιμος προσδιοριστικός παράγοντας για τη σύσταση ανταγωνιστικών περιφερειακών πόρων είναι οι υποδομές. Οι υποδομές σε αυτή την περίπτωση αναφέρονται κατά κύριο λόγο στην ύπαρξη δικτύων μεταφοράς και διανομής των προϊόντων με σκοπό να επικοινωνούν άμεσα οι εστίες παραγωγής με τις αγορές. Είναι ευνόητο ότι οι περιφέρειες που χαρακτηρίζονται από συνεκτικά δίκτυα διανομής βρίσκονται σε ανταγωνιστικότερη θέση από εκείνες που δεν έχουν επαρκή πρόσβαση στις αγορές.

2.4.3 Περιφερειακή Ανάπτυξη και Χωροθέτηση των Επιχειρήσεων

Η χωροθέτηση των επιχειρήσεων είναι άρρηκτα δεμένη με τη διαδικασία της περιφερειακής ανάπτυξης. Οι επιχειρήσεις προτιμούν να εγκαθίστανται σε περιοχές όπου τα συγκριτικά πλεονεκτήματα είναι περισσότερα. Με άλλα λόγια ο χώρος συνιστά τη βάση για την ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας, όμως επιμέρους χαρακτηριστικά, όπως είναι η τεχνολογία μπορούν να ασκήσουν δυναμική επίδραση στη χωροθέτηση των επιχειρήσεων και συνεπώς στο τελικό επίπεδο της περιφερειακής ανάπτυξης (Malecki, 1984).

Οι τεχνολογικές βελτιώσεις αφορούν τόσο την αναδιάρθρωση των παραγωγικών συντελεστών, όσο και την αναδιάρθρωση, των τεχνολογιών των μέσων μεταφοράς. Οι τεχνολογικές βελτιώσεις στα μέσα μεταφοράς αποτελούν μια ιδιαίτερα ισχυρή

μεταβλητή, της επιχειρηματικής εγκατάστασης (Dickens, 1999). Βελτιώσεις όπως είναι η επέκταση των οδικών αξόνων και των ηλεκτροκίνητων συγκοινωνιακών μέσων, αποτελεί (τρόλει) αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα της ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας (Ashton, 1984). Αυτό συμβαίνει ως απόρροια, της μείωσης των αποστάσεων, που μειώνει το κόστος αλλά και το χρόνο μεταφοράς των προϊόντων. Συνεπώς εκτός από χρήμα εξοικονομείται χρόνος, τόσο από τις επιχειρήσεις, όσο και από τους καταναλωτές.

Παράλληλα η αναδιάρθρωση της τεχνολογίας παραγωγής μπορούν να επιφέρουν σημαντικές αναδιατάξεις στις στρατηγικές των επιχειρήσεων. Πιο συγκεκριμένα βελτιώσεις στην τεχνολογία, που προωθούν νέες μορφές παραγωγής και ενισχύουν εμμέσως την αστικοποίηση μπορούν να συνδράμουν στη βελτίωση της επιχειρηματικότητας (Scott & Storper, 1987). Επίσης αλλαγές στο μοντέλο της εργασίας που χρησιμοποιείται τόσο σε επίπεδο θεσμικού πλαισίου, όσο και σε επίπεδο διαπραγματευτικής δύναμης των εργαζομένων, συνιστούν πόλους έλξης ή πόλους φυγής των επιχειρήσεων (Λαμπριανίδης, 1992). Υπό αυτή την οπτική η ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη των εργαζομένων μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά για τις επιχειρήσεις εντάσεως εργασίας και συνεπώς να επιφέρει επιβράδυνση στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Η περιφερειακή ανάπτυξη, στο σύνολο της προσδιορίζεται και από μια σειρά άλλων παραγόντων, με τη χωροθέτηση των επιχειρήσεων, ωστόσο να βρίσκεται στο επίκεντρο. Πρωτίστως ιδιαίτερη σημασία έχει το χρηματικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων, υπό την έννοια ότι το επίπεδο της ρευστότητας συμβάλλει στην ενίσχυση των επενδύσεων και στη λειτουργία του οικονομικού κυκλώματος (Pierce, 1999). Οι επιχειρήσεις που βρίσκουν ευκολότερα χρήματα έχουν περισσότερες πιθανότητες να εγκατασταθούν. Ωστόσο σημαντική παράμετρος στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων είναι η ανάπτυξη τοπικών συνεταιριστικών τραπεζών, που μπορούν να επιφέρουν οφέλη, στην τοπική κοινότητα.

Από την άλλη πλευρά σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το κόστος γης στην προοπτική εγκατάστασης των επιχειρήσεων. Είναι αξιοσημείωτο ότι το χαμηλό κόστος γης (ενοίκιο) είναι ένα σημαντικό κίνητρο στη μετεγκατάσταση των επιχειρήσεων (Kourliouros, 1997). Συνεπώς διαφορές στο κόστος χρήσης της γης μεταξύ διαφορετικών περιφερειών, μπορούν αναμφίβολα να ερμηνεύσουν τις αποκλίσεις στους δείκτες της περιφερειακής ανάπτυξης.

Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και το ευρύτερο επιχειρηματικό περιβάλλον, το οποίο μπορεί να διαμορφώσει συνθήκες θετικών ή αρνητικών προσδοκιών για την υλοποίηση επενδύσεων (Thuron, 2000:53). Το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι ένας ιδιαίτερα κρίσιμος παράγοντας καθώς δημιουργεί πρότυπα και νόρμες κοινής αποδεκτής οικονομικής συμπεριφοράς που μπορούν να μειώσουν την αβεβαιότητα (Πετράκος & Οικονόμου, 1999). Αυτό συμβαίνει ως αποτέλεσμα της γεωγραφικής συγκέντρωσης επιχειρηματικής ικανότητας και παραγωγής κουλτούρας σε μια περιοχή, που συμβάλλουν στη δικτύωση των τοπικών επιχειρήσεων και στη διάχυση επιχειρηματικής πρακτικής.

Από την άλλη πλευρά δεν μπορεί να παραβλεφθεί η σημασία της ζήτησης για την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι τοπικές αγορές δημιουργούν το πλαίσιο κατανάλωσης των προϊόντων, με την έκτασή τους να διαφοροποιείται ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες οικονομικής ευημερίας αλλά και δικτύων μεταφοράς (Bale, 1988: 64-65). Είναι εύλογο ότι περιοχές με οικονομική ανάπτυξη και συνεκτικά δίκτυα μεταφοράς, μπορούν να υποστηρίξουν ένα υψηλό επίπεδο ζήτησης, ενώ το αντίστροφο συμβαίνει για τις αντίθετες περιπτώσεις (λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές, χαμηλό επίπεδο μεταφοράς).

Επίσης δεν μπορεί να παραβλεφθεί ότι οι δομικές αλλαγές, μπορούν να διαδραματίσουν ένα σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή ανάπτυξη, όταν ειδικά συνδυάζονται με το εξωτερικό εμπόριο (Fotopoulos et al, 2010). Ο εξαγωγικός προσανατολισμός των επιχειρήσεων, ενισχύει την ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών, καθώς βελτιώνει τόσο τους όρους παραγωγής όσο και τους όρους κατανάλωσης. Η κατάκτηση νέων μεριδίων αγοράς λειτουργεί ουσιαστικά ως ένα καταλυτικό μέσο της ανάπτυξης των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

Τέλος ο τουρισμός ακόμη και σε ορεινές περιοχές μπορεί να λειτουργήσει ως ένα μέσο τοπικής ανάπτυξης, ιδιαίτερα όταν χρησιμοποιούνται με αποτελεσματικότητα και με σεβασμό στο περιβάλλον οι φυσικοί πόροι (Christopoulou & Papadopoulos, 2001). Και αυτό διότι, ο τουρισμός μέσω της αυξητικής προσέλευσης των καταναλωτών μπορεί να αναδείξει νέα συγκριτικά πλεονεκτήματα των περιοχών. Εν κατακλείδι μπορεί να γίνει κατανοητό, ότι η χωροθέτηση των επιχειρήσεων, είναι ένα σύνθετο φαινόμενο το οποίο επιδρά με περίπλοκο τρόπο στην περιφερειακή ανάπτυξη.

2.5 ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η περιφερειακή ανάπτυξη αποτελεί μια ιδιαίτερα σύνθετη διαδικασία καθώς εφαρμόζεται σε διαφορετικές περιοχές με διαφορετικά επίπεδα ευημερίας και πλουτοπαραγωγικών πόρων. Παρά το γεγονός δηλαδή, ότι ο στόχος μπορεί σε γενικές γραμμές να είναι ο ίδιος, δηλαδή η βελτίωση της ευημερίας των περιφερειών, ωστόσο τα μέσα μπορούν να ποικίλλουν.

2.5.1 Οι Στόχοι της Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Μέσα στο πλαίσιο άσκησης της περιφερειακής πολιτικής ο βασικός στόχος της περιφερειακής ανάπτυξης είναι η βελτίωση της οικονομικής ευημερίας διαφορετικών γεωγραφικών ενοτήτων. Όμως η ύπαρξη ανισοτήτων μεταξύ γεωγραφικών περιφερειών αποτελεί ιστορική βεβαιότητα στην ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας. Συνεπώς η άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων μπορεί να είναι ένας καίριος στόχος της περιφερειακής ανάπτυξης. Ουσιαστικά δηλαδή η προώθηση ανάδειξης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών συνιστά ένα αποτελεσματικό μέσο στην άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Η κατάλληλη προώθηση και υποστήριξη των περιφερειακών πλεονεκτημάτων μπορεί να λάβει χώρα με την υποστήριξη ενός κατάλληλου μίγματος περιφερειακής πολιτικής. Η περιφερειακή πολιτική ως μια συγκροτημένη προσπάθεια, η οποία αναπτύσσεται από την περιφερειακή διοίκηση, μετά μάλιστα και την εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτης (Ν. 3852/2010) μπορεί να δώσει το στίγμα για την περιφερειακή ανάπτυξη. Η περιφερειακή πολιτική οφείλει να λαμβάνει χώρα έχοντας τη συνεργασία του τοπικού πληθυσμού και να εφευρίσκει τα κατάλληλα μέσα για την προώθηση των περιφερειακών συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

2.5.2 Τα Μέσα της Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Εκτός από την κατάλληλη στοχοθέτηση των προτεραιοτήτων της περιφερειακής

ανάπτυξης μέσω της κατάλληλης στρατηγικής και πολιτικής ιδιαίτερη σημασία έχουν τα μέσα που θα επιλεγούν. Τα μέσα για μια αποτελεσματική και μακροπρόθεσμη περιφερειακή ανάπτυξη, μπορούν να βασιστούν εκτός από την επενδυτική πρωτοβουλία των επιχειρήσεων στην ύπαρξη συντονισμένων σχεδίων δράσης. Τα συντονισμένα σχέδια περιφερειακής δράσης, τα οποία είναι προς όφελος όλων να υποστηρίζονται από τις τοπικές κοινωνίες οφείλουν να προάγουν τα περιφερειακά συγκριτικά πλεονεκτήματα. Όπως εύστοχα σημειώνει ο Λαμπριανίδης (2001:228-229) τα σχέδια αυτά οφείλουν να έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

1. Την εξεύρεση ενός κλάδου ο οποίος θα λειτουργήσει ως βασικός και που μπορεί να βασιστεί η ανάπτυξη της περιφέρειας.
2. Στην κατάρτιση ενός προγράμματος επενδυτικών προτεραιοτήτων της περιφέρειας με σκοπό να ενημερωθούν οι επενδυτές αλλά και οι πολίτες για τον οικονομικό προσανατολισμό της περιφέρειας.
3. Στην επιλογή του προσανατολισμού των παραγόμενων προϊόντων, αν δηλαδή θα δοθεί βαρύτητα στις αλλοδαπές ή στις ημεδαπές αγορές. Η επιλογή αυτή είναι των επιχειρήσεων που εγκαθίστανται στην περιφέρεια και εξαρτάται από μια σειρά παράγοντες όπως είναι το κόστος μεταφοράς, οι προοπτικές τοποθέτησης στην αγορά κ.α.
4. Την επιλογή της κατάλληλης τεχνολογίας (εντάσεως εργασίας ή κεφαλαίου) ώστε να βελτιωθούν οι προοπτικές κερδοφορίας.
5. Τη βελτίωση των υποδομών ώστε να υπάρξει αποτελεσματικότερη προώθηση των προϊόντων των περιφερειών στην αγορά.
6. Τη σύνταξη προγραμμάτων κοινωνικής ανάπτυξης, τα οποία θα υποστηρίζουν εκτός από την οικονομική και τη βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας.

Από τα παραπάνω μπορεί να γίνει κατανοητό, ότι η συνεργασία ανάμεσα σε επιχειρήσεις, περιφερειακή διοίκηση και πολίτες είναι το κρίσιμο στοιχείο για την περιφερειακή ανάπτυξη. Η συνεργασία αυτή μπορεί να επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα ιδιαίτερα μάλιστα όταν υπάρχουν ανταγωνιστικοί κλάδοι σε μια περιφέρεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΞΥΛΕΙΑΣ

3.1 Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΗΣ ΞΥΛΕΙΑΣ

Η βιομηχανία της ξυλείας διέπεται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία οριοθετούν και το εύρος της συνάφειάς της με την οικονομική δραστηριότητα. Το βασικό αντικείμενο της βιομηχανίας της ξυλείας αποτελείται ουσιαστικά από την τεχνητή ξυλεία. Το τεχνητό ξύλο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ενδιάμεσο υλικό, στην παραγωγική διαδικασία άλλων αγαθών, ή ακόμη και ως καταναλωτικό αγαθό, υπό μια ωστόσο χαλαρή θεώρηση. Η χαλαρότητα αυτή έγκειται στο ότι μέρος του τεχνητού ξύλου το οποίο παρασκευάζεται σε μικρά εργαστήρια, χρησιμοποιείται ώστε να καλύψει ανάγκες θέρμανσης των οικιών και σπανιότερα των επιχειρήσεων.

Εντούτοις η σημαντική διαφοροποίηση βιομηχανίας ξυλείας έγκειται στην παροχή αγαθών τα οποία χρησιμοποιούνται στην παρασκευή άλλων αγαθών. Με άλλα λόγια τα προϊόντα της βιομηχανίας ξυλείας συνιστούν ενδιάμεσες εισροές στη λειτουργία άλλων παραγωγικών κλάδων. Αυτό σημαίνει ότι οι βασικοί καταναλωτές της αγοράς ξυλείας αποτελούνται από άλλες επιχειρήσεις, οι οποίες παράγουν αγαθά τα οποία χρησιμοποιούν τα ξύλα ως μέσα παραγωγής.

Το παρόν κεφάλαιο εστιάζει τη μελέτη του σε αυτή τη διαδικασία. Τα αγαθά που μελετώνται, εμμέσα ή άμεσα και που συνιστούν προϊόντα της βιομηχανίας ξύλου είναι τα ακόλουθα:

- Καπλαμάδες. Πρόκειται για λεπτά φύλλα επεξεργασμένης πριστής ξυλείας τα οποία επενδύονται ως επικάλυψη σε άλλα προϊόντα τεχνητής ξυλείας.
- Μοριοσανίδες επενδεδυμένες με καπλαμά ή μελαμίνη. Είναι προϊόντα που παράγονται από υπολείμματα ξύλων τα οποία αναμιγνύονται με ρητίνες και συγκολλητικές ουσίες και έπειτα συμπιέζονται σε φύλλα.
- Ινοσανίδες μέσης πυκνότητας (MDF). Οι ινοσανίδες κατασκευάζονται από ίνες ξύλου με την ίδια περίπου διαδικασία όπως μοριοσανίδες.
- Κόντρα πλακέ. Τα φύλλα κόντρα πλακέ είναι συγκολλημένα και συμπιεσμένα με σκοπό ίνες των φύλλων να διασταυρώνονται μεταξύ τους και να προσφέρουν στο τελικό προϊόν ανθεκτικότητα.
- Πηχοσανίδες ή πλακάτζ. Η τελευταία κατηγορία τεχνητής ξυλείας συνίσταται από φύλλα τόννου στρωμένα σε διαφορετικές διαστάσεις τα οποία εφαρμόζονται με συγκόλληση και συμπίεση σε υπόστρωμα το οποίο είναι πήχες ξυλείας.

Όπως μπορεί να καταστεί κατανοητό από τα παραπάνω στοιχεία, η αγορά τεχνητού ξύλου, απαρτίζεται από παρασκευάσματα, τα οποία είναι ιδιαίτερα χρήσιμα στη διαδικασία παραγωγής άλλων αγαθών. Με άλλα λόγια το τεχνητό ξύλο, συνιστά μια βασική παραγωγική εισροή, όπως θα φανεί και στη συνέχεια. Ωστόσο θεωρείται χρήσιμο να τονιστεί ότι τα προϊόντα της τεχνητής ξυλείας χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο σε δύο άλλους κλάδους.

Οι κλάδοι αυτοί είναι ο κλάδος των κατασκευών (οικοδομή κατά κύριο λόγο) και ο κλάδος της επιπλοποιίας. Η χρήση των τεχνητών ξύλων ως ενδιάμεσων αγαθών στους δύο αυτούς κλάδους, μπορεί να διαμορφώσει την ποιότητα του τελικού προϊόντος. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η λήψη των πρώτων υλών για την παραγωγή, προϊόντων ξυλείας λαμβάνει χώρα κατά κύριο λόγο υλικό από τα φυσική ξυλεία. Όμως όπως είναι εύλογο η επεξεργασία των υλικών της φυσικής ξυλείας, μετατρέπει

σημαντικά το προϊόν καθώς χρησιμοποιούνται και άλλα υλικά, τα οποία μετασχηματίζουν την υλική του υπόσταση.

3.2 ΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΞΥΛΟΥ

Η αγορά στην τεχνητή βιομηχανία ξύλου, βασίζεται όπως και όλες οι αγορές στα μέρη της προσφοράς και της ζήτησης. Η ανάλυση της ζήτησης και της προσφοράς ξυλείας, αποτελεί ένα καθοριστικό εργαλείο για την κατανόηση της λειτουργίας της αγοράς τεχνητής ξυλείας. Πριν την ανάλυση θεωρείται απαραίτητο να αποσαφηνιστεί, ότι σημαντικό μέρος των δεδομένων του παρόντος κεφαλαίου ανακτήθηκε από τη σχετική μελέτη της ICAP (2008). Τα στοιχεία της συγκεκριμένης μελέτης υπήρξαν ιδιαίτερα χρήσιμα για την κατανόηση και την ανάλυση της συγκεκριμένης αγοράς. Η εργασία προέβη στην ανάκτηση αυτών των δεδομένων με σκοπό να γίνει κατανοητή η λειτουργία της αγοράς βιομηχανίας ξύλου στην Ελλάδα. Οι πίνακες με αναφορά στη σχετική μελέτη απορρέουν αυτή τη διαδικασία. Τονίζεται ότι η εργασία απλώς ανέκτησε να στοιχεία για να τα αναλύσει, όπως και γίνεται σε αυτό το κεφάλαιο. Τα υπόλοιπα στοιχεία ανακτήθηκαν από την Ελληνική Στατιστική Αρχή.

3.2.1 Η Ζήτηση Προϊόντων Τεχνητής Ξυλείας

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η ζήτηση προϊόντων τεχνητής ξυλείας βασίζεται σε σημαντικό βαθμό στους κλάδους των κατασκευών, της επιπλοποιίας και γενικότερα της μεταποίησης. Οι κλάδοι αυτοί συνιστούν και τους βασικούς προσδιοριστικούς συντελεστές της ζήτησης τεχνητής ξυλείας. Σύμφωνα με τα στοιχεία της σχετικής έρευνας της ICAP (2008), το 59,7%, της ζήτησης του κλάδου προέρχεται από τον κλάδο των κατασκευών, το 13,2% από τον κλάδο της επιπλοποιίας και το υπόλοιπο 27,1%, κατανέμεται μεταξύ των άλλων κλάδων.

Αυτό σημαίνει ότι η βασική πηγή εσόδων για την βιομηχανία ξυλείας είναι οι κατασκευές και κυρίως η οικοδομική δραστηριότητα. Όπως μπορεί να φανεί και στα επόμενα σχήματα καθώς και στους πίνακες, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις

στη ζήτηση προϊόντων τεχνητής ξυλείας ανά περιφέρεια. Οι διαφορές που περιγράφει ο πίνακας 3.1 καθώς και το γράφημα 3.1, αναφέρονται στην κατανομή των νέων αδειών κατοικίας ανά περιφέρεια. Σημειώνεται ότι το γράφημα 3.1 τονίζει τις διαφορές αυτές για το έτος του 2006.

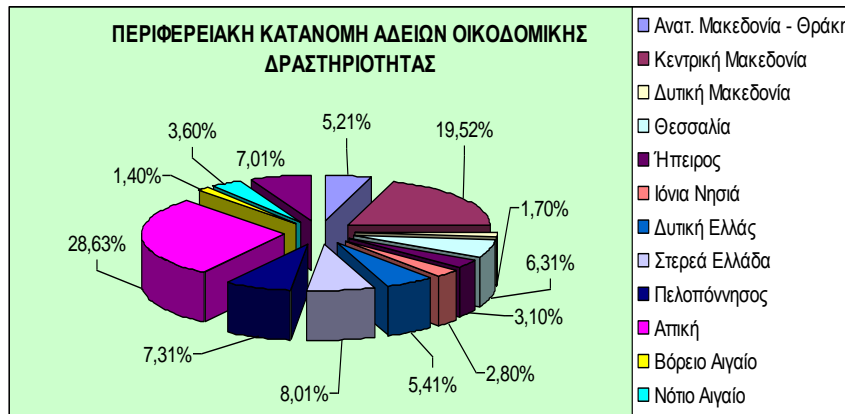
Από τα στοιχεία του πίνακα 3.1 μπορεί να καταστεί κατανοητό, ότι η βασική δραστηριότητα της οικοδομής αναπτύσσεται στην περιφέρεια της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας. Το γεγονός ότι η πλειονότητα του πληθυσμού διαμένει στα μεγάλα αστικά κέντρα διαμορφώνει σε σημαντικό βαθμό τη ζήτηση της οικοδομικής δραστηριότητας με το 40% αυτής να αναπτύσσεται σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Οι υπόλοιπες περιφέρειες οι οποίες συμβάλλουν στην αύξηση της ζήτησης τεχνητής ξυλείας, διαμέσου της αύξησης της οικοδομικής δραστηριότητας είναι η Πελοπόννησος, η Στερεά Ελλάδα, η Κρήτη, η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη καθώς και η Θεσσαλία. Οι χρονολογικές σειρές δεικνύουν μια αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας, από το 2001 μέχρι το 2005, η οποία όμως φθίνει απότομα από χρήση του 2006 μέχρι το 2010. Η πτώση αυτή είναι συνεχής και αναφέρεται σε όλες τις διοικητικές περιφέρειες. Σημειώνεται ότι η πτώση αυτή είχε ξεκινήσει από το 2005 όπως φαίνεται και από τον πίνακα, για ορισμένες περιφέρειες και έγινε καθολική για όλες τις υπόλοιπες περιοχές της ελληνικής επικράτειας.

Πίνακας 3.1 Οικοδομική Δραστηριότητα στην Ελλάδα

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>Αττική</i>	22.885	24.746	24.177	22.630	29.700	25.313	23.960	18.368	15.335	13.190
<i>Ανατ. Μακεδονία - Θράκη</i>	4.331	4.273	4.203	4.499	5.226	4.588	4.355	3.522	3.020	2.657
<i>Κεντρική Μακεδονία</i>	10.943	11.658	11.914	12.308	14.919	12.366	10.390	9.184	7.642	6.596
<i>Δυτική Μακεδονία</i>	2.103	2.065	1.689	1.626	1.820	1.405	1.351	1.215	1.050	853
<i>Θεσσαλία</i>	4.595	4.849	4.922	4.845	5.873	4.889	4.848	3.942	3.284	3.044
<i>Ήπειρος</i>	2.434	2.700	2.643	2.831	2.990	2.511	2.351	2.206	2.022	1.846
<i>Ιόνια Νησιά</i>	2.895	3.095	3.151	3.112	3.140	3.222	2.913	2.549	2.017	2.041
<i>Δυτική Ελλάς</i>	4.928	5.611	5.327	5.470	6.611	5.596	5.318	4.568	4.581	4.424
<i>Στερεά Ελλάδα</i>	5.134	5.641	5.501	5.786	6.715	5.617	5.533	4.927	4.460	3.879
<i>Πελοπόννησος</i>	6.012	6.703	7.052	6.948	8.007	7.184	6.641	5.693	4.767	4.603
<i>Βόρειο Αιγαίο</i>	2.523	2.788	2.894	2.772	2.645	2.283	2.253	1.937	1.601	1.332
<i>Νότιο Αιγαίο</i>	3.786	4.862	5.099	4.074	4.563	4.060	3.903	4.025	3.403	3.275
<i>Κρήτη</i>	4.124	4.671	5.105	5.335	6.360	5.502	5.591	4.604	3.819	3.242
<i>Σύνολο Χώρας</i>	76.693	83.662	83.677	82.236	98.569	84.536	79.407	66.740	57.001	50.982

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

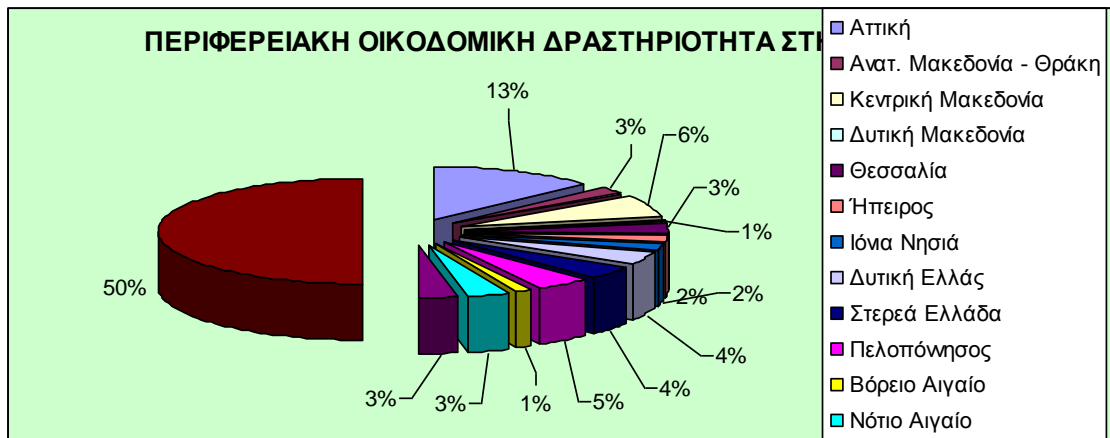

Γράφημα 3.1 Οικοδομική Δραστηριότητα στην Ελλάδα το 2006

Πηγή: ICAP 2008. Επεξεργασία Ιδία.

Η κατανομή αυτή μπορεί να παρασταθεί για το έτος του 2006 και μέσω του γραφήματος 3.1. Όπως λοιπόν διακρίνεται τη μεγαλύτερη συνεισφορά έχει η Αττική 28,6% και ακολουθεί με 19,52% η Κεντρική Μακεδονία. Το εύρημα αυτό τονίζει την αύξηση του μεριδίου των δύο μεγαλύτερων περιφερειών της χώρας στην οικοδομική δραστηριότητα, και συνακόλουθα, τη μείωση των υπόλοιπων μικρότερων περιφερειών. Η συμμετοχή της Στερεάς Ελλάδας ανήλθε στο 8,01%, 7,01% της Ηπείρου και της Πελοποννήσου στο 7,31%. Αντίστοιχα η Θεσσαλία έλαβε 6,31%, 5,21% η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, 5,41% η Δυτική Ελλάδα και από μικρότερες συμμετοχές οι υπόλοιπες περιφέρειες.

Συνακόλουθα η περιφερειακή οικοδομική δραστηριότητα στην Ελλάδα, το 2010, παρουσιάζεται στο επόμενο γράφημα.

Γράφημα 3.2 Οικοδομική Δραστηριότητα στην Ελλάδα το 2010

Πηγή: Ελ.Στατ. Επεξεργασία Ιδία

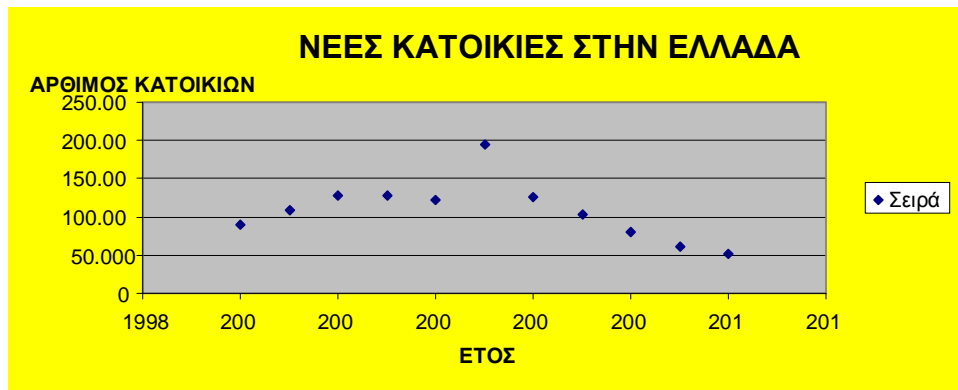
Το 50% απορροφάται από την περιφέρεια Αττικής και το 13% περίπου από την Κεντρική Μακεδονία. Ωστόσο οι υπόλοιπες περιοχές συμμετέχουν ολοένα και λιγότερο. Σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω γραφήματος η γεωγραφική συμμετοχή στην οικοδομική δραστηριότητα μειώθηκε περισσότερο στην περιφέρεια παρά στο κέντρο της χώρας κατά τη διάρκεια των ετών 2006-2010. Η υποχώρηση της οικοδομικής δραστηριότητας παρίσταται και από τα δεδομένα του πίνακα 3.2.

Πίνακας 3.2: Νέες Κατοικίες στην Ελλάδα 2000-2010

Έτος	Νέες Κατοικίες
2000	89.389
2001	108.021
2002	128.296
2003	127.051
2004	122.148
2005	195.207
2006	125.387
2007	103.865
2008	79.601
2009	61.490
2010	52.344

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Παρά το γεγονός ότι από το 2000 έως το 2005, υπήρξε μια σημαντική αύξηση του αριθμού των νέων κατοικιών, όμως από το 2006 ο αυξητικός αυτός ρυθμός μειώθηκε. Πιο συγκεκριμένα από τις 195.207 του νέες κατοικίες του 2005, ο αντίστοιχος αριθμός για το 2006 ήταν 125.387. Η μειωτική αυτή τάση που ξεκίνησε το 2006 και το 2010 έφτασε στον αριθμό των 52.344 παρίσταται και στο γράφημα 3.3.

Γράφημα 3.3: Εξέλιξη Νέου Αριθμού Κατοικιών στην Ελλάδα
Επεξεργασία Ιδία

Εκτός όμως από την ανάλυση των βασικών χαρακτηριστικών της οικοδομικής δραστηριότητας, σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της ζήτησης των προϊόντων της τεχνητής ξυλείας έχει ο κλάδος της επιπλοποιίας. Στον πίνακα 3.3 παρουσιάζεται η πορεία του δείκτη βιομηχανικής κατασκευής επίπλων.

Πίνακας 3.3 Δείκτης Βιομηχανικής Κατασκευής Επίπλων

Έτος	Δείκτης	Μεταβολή
2000	100	-
2001	81,77	-18,23
2002	71,22	-12,90
2003	66,83	-6,16
2004	68,59	2,63
2005	82,98	20,98
2006	86,98	4,82

Πηγή: ICAP (2008)

Γίνεται κατανοητό ότι ο δείκτης αυτός γνώρισε σημαντικές διακυμάνσεις κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών. Σε αντίθεση ωστόσο με την περίπτωση της εξέλιξης των οικοδομικών αδειών, παρατηρήθηκε αναμφίβολα μια αύξηση, ίση με τις 6 ποσοστιαίες μονάδες μεταξύ των ετών 2005 και 2006. Μπορεί να σημειωθεί ότι η μεταβολή αυτή αντιστάθμισε, τόσο τη μείωση του δείκτη κατά τη διάρκεια των προηγούμενων ετών, όσο και τη μείωση της ζήτησης από τον κλάδο των οικοδομικών υλικών που αναλύθηκε παραπάνω.

Η γενικότερη καταναλωτική συμπεριφορά αναφορικά με τη ζήτηση προϊόντων επιπλοποιίας παρίσταται στον πίνακα 3.4 που ακολουθεί.

Πίνακας 3.4

Τελική Καταναλωτική Δαπάνη Νοικοκυριών για Προϊόντα Επιπλοποιίας

ΕΤΟΣ	Τρέχουσες Τιμές	Σταθερές Τιμές	Πραγματική Μεταβολή
1995	1.093	1.093	-
1996	1.181	1.113	1,83
1997	1.257	1.139	2,33
1998	1.350	1.163	2,10
1999	1.465	1.233	6,02
2000*	1.596	1.341	8,80
2001*	1.662	1.357	1,19
2002*	1.941	1.556	14,66
2003*	2.014	1.604	3,08
2004*	2.074	1.583	-1,31

Πηγή: ICAP (2008)

Στη διάρκεια της υπόψη δεκαετίας η δαπάνη των νοικοκυριών για τα προϊόντα του συγκεκριμένου κλάδου υπέστη διπλασιασμό σε ονομαστικές τιμές. Ωστόσο σε σταθερές τιμές η αύξηση αυτή ανήλθε σε 50% περίπου (από 1.093 σε 1.583 χιλιάδες ευρώ). Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ανάπτυξη αυτής της αγοράς χαρακτηρίζεται από σχετική σταθερότητα δίχως αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν μεταβολές (π.χ. χρονική περίοδος 2001-2002). Η μοναδική αρνητική μεταβολή της αγοράς προήλθε όπως φαίνεται κατά τη διάρκεια της χρήσης 2004.

3.2.2 Η Προσφορά των Προϊόντων Τεχνητής Ξυλείας

Η άλλη πλευρά της αγοράς των προϊόντων ξυλείας εμπεριέχει την προσφορά, δηλαδή την παραγωγή τους. Σε γενικές γραμμές το βασικό χαρακτηριστικό του κλάδου είναι η συγκέντρωση, καθώς σχετικά μικρός αριθμός εταιριών δραστηριοποιείται σε αυτόν. Οι επιχειρήσεις του κλάδου δραστηριοποιούνται κατά κύριο λόγο στην παραγωγή και την εισαγωγή προϊόντων τεχνητής ξυλείας. Η συγκέντρωση των επιχειρήσεων λαμβάνει χώρα ωστόσο σε καθετοποιημένες επιχειρήσεις.

Τα βασικά προϊόντα που παράγονται είναι καπλαμάς, κόντρα πλακέ, μοριοσανίδες και πηχοσανίδες. Παράλληλα, αξιοσημείωτο είναι ότι πολλές παραγωγικές επιχειρήσεις εισάγουν φυσική ξυλεία με σκοπό να τη χρησιμοποιήσουν στην παραγωγική τους δραστηριότητα. Επίσης η πλειονότητα των επιχειρήσεων έχουν ιδιόκτητα κέντρα διανομής των προϊόντων τους, στοιχεία που μειώνει σημαντικά το κόστος μεταφοράς τους.

Συνολικά στην παραγωγή των προϊόντων τεχνητής ξυλείας δραστηριοποιούνται γύρω στις 60 επιχειρήσεις. Σε στοιχεία του 2003, ο συνολικός κύκλος εργασιών τους ανήλθε σε 224,2 εκατομμύρια ευρώ. Αξιοσημείωτο της χωρικής συγκέντρωσης είναι το γεγονός ότι οι 23 από αυτές της επιχειρήσεις είναι συγκεντρωμένες στην Αττική, συνεισφέροντας στο 75,7% περίπου του κλάδου (169,8 εκατομμύρια ευρώ). Παράλληλα στη Θεσσαλονίκη βρίσκονται 9 επιχειρήσεις οι οποίες παράγουν συνολικά προϊόντα που αντιστοιχούν σε κύκλο εργασιών ίσο 17,8 εκατομμύρια ευρώ περίπου.

Τα βασικά οικονομικά μεγέθη του κλάδου αναλύονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 3.5
Χαρακτηριστικά Κλάδου Τεχνητής Βιομηχανικής Ξυλείας

	2003	2004	2005
Καταστήματα	19	20	18
Απασχολούμενοι	1858	2181	2008
Αμοιβές	29.732.268	38.903.911	37.921.062
Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής	247.717.087	272.100.805	226.770.978
Σύνολο Αναλώσεων	171.794.626	182.369.185	163.263.458
Προστιθέμενη Αξία	75.922.461	89.731.620	63.507.520
Πωλήσεις	234.077.353	256.811.566	221.372.436
Επενδύσεις	25.267.361	25.538.293	7.683.881

Πηγή: ICAP(2008)

Από τα παραπάνω χαρακτηριστικά προκύπτει το αρχικό συμπέρασμα ότι στην αγορά δραστηριοποιούνται περί τις 20 εταιρίες. Οι απασχολούμενοι ανέρχονται μεταξύ των 1.858 το 2003 και 2.181 το 2004, με ενδιάμεση τιμή τους 2.008 το 2005. Συνακόλουθα οι αμοιβές των εργαζομένων κυμάνθηκαν μεταξύ 29.7 εκατομμυρίων έως 389 εκατομμυρίων ευρώ. Με άλλα λόγια η κατά κεφαλή αμοιβή του εργαζομένου σε αυτόν τον κλάδο σε ετήσιο βαθμό κυμάνθηκε από τα 16.000 ευρώ περίπου το 2003 μέχρι τα 18.884 ευρώ το 2005.

Ωστόσο η ακαθάριστη αξία της παραγωγής υπέστη μείωση στη διάρκεια της ίδιας χρονικής περιόδου καθώς από τα 247 εκατομμύρια κατά προσέγγιση μειώθηκε στα 226 περίπου εκατομμύρια. Την ίδια πορεία ακολούθησε και το σύνολο των αναλώσεων, ενώ η προστιθέμενη αξία του κλάδου μειώθηκε επίσης από 76 εκατομμύρια κατά προσέγγιση σε 63,5 εκατομμύρια. Όπως είναι εύλογο την ίδια πορεία ακολούθησαν και οι πωλήσεις, ενώ ίσως το χειρότερο αποτέλεσμα είναι η μεγάλη πτώση των επενδύσεων, η οποία έφτασε το 150% στη διάρκεια της ίδιας περιόδου. Με άλλα λόγια τα στοιχεία αυτά δεικνύουν μια σημαντική υποχώρηση των βασικών μεγεθών κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης περιόδου, για την περίπτωση της βιομηχανίας ξύλου.

Η γενικότερη πορεία του κλάδου παρίσταται στον επόμενο πίνακα 3.6, ο οποίος και δεικνύει την εξέλιξη των δεικτών αγοράς (γενικού) , βιομηχανίας ξύλου (εγχώριας παραγωγής) και εισαγωγών στην ίδια βιομηχανία.

Πίνακας 3.6

Εξέλιξη Γενικού Δείκτη Αγοράς και Εγχώριου Δείκτη καθώς και Δείκτη Εισαγωγών Ξύλου

Ετος	Γενικός Δείκτης Εγχώριας Αγοράς Βιομηχανίας Ξύλου	Δείκτης Βιομηχανίας Ξύλου	Δείκτης Εισαγωγών στη Βιομηχανία Ξύλου
2000	100,0	100,0	100
2001	103,6	103,6	100,1
2002	106,0	103,7	100,2
2003	108,5	104,7	100,7
2004	112,3	109,6	103,8
2005	118,9	113,6	105,9
2006	127,1	117,2	110,1
2007	131,3	123,1	117

Πηγή: ICAP(2008)

Η ελληνική παραγωγή της βιομηχανίας ξύλου δεν κατάφερε να ακολουθήσει τη γενικότερη αύξηση του οικονομικού κλίματος. Ενώ στη χρήση του 2001 υπήρξε μια ταύτιση (103,6), ωστόσο δεν εμφανίστηκαν τα ίδια χαρακτηριστικά στη συνέχεια καθώς ο δείκτης βιομηχανίας ξύλου δεν κατάφερε να ακολουθήσει. Από το έτος 2002 μέχρι το 2007, υπήρξε μια υστέρηση του δείκτη βιομηχανίας ξύλου σε σύγκριση με το γενικό δείκτη, η οποία εντούτοις δεν πρέπει να θεωρηθεί ως αρνητικό χαρακτηριστικό. Αντιθέτως η δραστηριότητα του συγκεκριμένου δείκτη συνεχώς αυξανόταν, υπερβαίνοντας μάλιστα τον αντίστοιχο δείκτη των εισαγωγών. Αυτή εξέλιξη επέφερε αρνητικές επιπτώσεις στην εγχώρια βιομηχανία ξύλου, καθώς τα προϊόντα που παρήχθησαν εντός της επικράτειας, υποκαταστάθηκαν από τα ανταγωνιστικά τους προϊόντα. Συνεπώς μέρος της εγχώριας ζήτησης, στράφηκε στα εισαγόμενα προϊόντα, με αποτέλεσμα την απώλεια μεριδίων αγοράς για την ελληνική βιομηχανία ξύλου.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι σημαντική θέση στην αγορά της βιομηχανικής ξυλείας έχουν οι εισαγωγές. Σημαντικό μερίδιο όλων των κατηγοριών ξύλων που

αναλύθηκαν καλύπτεται από την εισαγωγή προϊόντων από το εξωτερικό. Ωστόσο περισσότερο η αγορά αυτής της κατηγορίας αναλύεται στο τέταρτο κεφάλαιο της εργασίας.

3.3 ΤΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΞΥΛΟΥ

Το ανταγωνιστικό περιβάλλον της βιομηχανίας ξύλου προσδιορίζεται σε σημαντικό βαθμό από την εξέλιξη στις αλλοδαπές αγορές. Για την ανάλυση αυτή χρησιμοποιείται το μοντέλο των 5 δυνάμεων του Porter (2003). Το μοντέλο αυτό περιλαμβάνει την ανάλυση των εξής χαρακτηριστικών:

1. Η Είσοδος των Νέων Ανταγωνιστών
2. Η Απειλή από Υποκατάστατα
3. Η Διαπραγματευτική Δύναμη των Προμηθευτών
4. Η Διαπραγματευτική Δύναμη των Αγοραστών
5. Ο Ανταγωνισμός Μεταξύ Επιχειρήσεων του Κλάδου

3.3.1 Είσοδος Νέων Ανταγωνιστών

Η είσοδος στον κλάδο της τεχνητής βιομηχανικής ξυλείας δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως εύκολη. Αυτό συμβαίνει ως αποτέλεσμα του υψηλού κόστους σε πάγιο εξοπλισμό για τη δημιουργία της επένδυσης. Στο πάγιο κόστος εντάσσονται δαπάνες όπως είναι η ανέγερση εγκαταστάσεων, η λήψη μηχανολογικού εξοπλισμού αλλά κυρίως και η εξεύρεση πρώτων υλών. Τα αποθέματα άλλωστε που σημειώνουν φθίνουσα τάση συνιστούν έναν ακόμη ανασχετικό παράγοντα. Συνεπώς η είσοδος νέων ανταγωνιστών στον κλάδο αυτό είναι σχετικά δύσκολη. Όμως η είσοδος στον κλάδο των εισαγωγέων τεχνητής ξυλείας μπορεί να χαρακτηριστεί ως ευκολότερη καθώς δεν υπάρχουν οι παραπάνω περιορισμοί, παρά μόνο η υπενοικίαση ή η αγορά του κέντρου διανομής.

3.3.2 Ο Κίνδυνος Από τα Υποκατάστατα

Ο κίνδυνος από τα υποκατάστατα είναι ορατός και αναδεικνύει τις δυσκολίες που χαρακτηρίζουν τον κλάδο. Μέχρι πρότινος οι δυσκολίες αυτές αναδεικνυόταν από τη διαμάχη των επιχειρήσεων με σκοπό την άντληση των περισσότερων μεριδίων αγοράς. Ωστόσο πλέον νέα προϊόντα επιχειρούν να εισέλθουν ως υποκατάστατα στην αγορά αυτή. Τα προϊόντα αυτά είναι το αλουμίνιο που έχει την εμφάνιση ξύλου και άλλα κουφώματα τα οποία δεν κατασκευάζονται ωστόσο από ξύλο (π.χ. βακελίτης στην επιπλοποιία). Καθώς βασίζονται σε σημαντικό βαθμό στο χαμηλό κόστος παρασκευής, προσφέρονται σε χαμηλές τιμές επίσης και έχουν καταφέρει να αντλήσουν σημαντικό μερίδιο αγοράς.

3.3.3 Η Διαπραγματευτική Δύναμη των Προμηθευτών

Το επίπεδο της διαπραγματευτικής δύναμης των προμηθευτών είναι το επόμενο στοιχείο της αγοράς που αναλύεται. Βασικό χαρακτηριστικό αυτού του πεδίου είναι η μείωση της ποσότητας των πρώτων υλών, εξέλιξη που αναμφίβολα αυξάνει τη διαπραγματευτική ικανότητα των προμηθευτών. Αυτό προκύπτει μέσω της αύξησης των τιμών, καθώς οι προμηθευτές τους, επιζητούν τη διατήρηση των περιθωρίων κέρδους τους. Αν σε αυτά προστεθεί και το γεγονός ότι εκτός από πρώτες ύλες οι επιχειρήσεις της βιομηχανίας ξύλου επιζητούν καύσιμα και ηλεκτρική ενέργεια, μπορεί να καταστεί ακόμη περισσότερο κατανοητή η διαπραγματευτική δύναμη των προμηθευτών.

3.3.4 Η Διαπραγματευτική Δύναμη των Αγοραστών

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω οι βασικές κατηγορίες των αγοραστών των προϊόντων της βιομηχανίας τεχνητής ξυλείας, είναι οι κατασκευαστικές εταιρίες καθώς και οι εταιρίες επιπλοποιίας. Η κυρίαρχη διαφοροποίηση στην περίπτωση της διαπραγματευτικής δύναμης των αγοραστών έγκειται στη δυνατότητά τους, να

αγοράσουν τα προϊόντα αυτά από το εξωτερικό Συνεπώς υπό αυτή την έννοια η διαπραγματευτική δύναμη των αγοραστών είναι υψηλή.

3.3.5 Ο Ανταγωνισμός Μεταξύ των Επιχειρήσεων του Κλάδου.

Μπορεί να υποστηριχθεί ότι ο ανταγωνισμός των επιχειρήσεων του κλάδου αναπτύσσεται σε πρώτο επίπεδο, μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται παράγοντας στην Ελλάδα και μεταξύ εκείνων που εισάγουν από το εξωτερικό. Από την άλλη πλευρά υπάρχει και σημαντικός εσωτερικός ανταγωνισμός μεταξύ αυτών των επιμέρους κατηγοριών. Το σημείο κλειδί ωστόσο προκειμένου οι επιχειρήσεις να αντιμετωπίσουν τον έντονο ανταγωνισμό είναι η παροχή ποιοτικών προϊόντων σε ανταγωνιστικές τιμές.

3.4 Η ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΞΥΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Με βάση την ανάλυση του κεφαλαίου και τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν, μπορεί να εξαχθεί το αρχικό συμπέρασμα ότι η συμβολή της βιομηχανίας ξυλείας στην περιφερειακή ανάπτυξη προσδιορίζεται από τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Η ζήτηση των προϊόντων της βιομηχανικής ξυλείας έχει μεν περιφερειακό χαρακτήρα, όμως ακολουθεί την κατανομή των περισσότερων παραγωγικών δραστηριοτήτων της χώρας. Αυτό σημαίνει ότι βασικό στοιχείο της ζήτησης προϊόντων βιομηχανικής ξυλείας προέρχεται από το κέντρο (Αττική κυρίως και δευτερευόντως Θεσσαλονίκη). Συνεπώς η ύπαρξη ενός αυξημένου κόστους μεταφοράς μπορεί να δυσχεραίνει σημαντικά την προοπτική των περιφερειακών επιχειρήσεων.

- Ωστόσο το γεγονός ότι όχι αμελητέο μέρος της ζήτησης προϊόντων βιομηχανικού ξύλου προέρχεται από τον κλάδο της επιπλοποιίας συνιστά μια διασφάλιση της περιφερειακής ζήτησης. Συνεπώς οι εριφερειακές επιχειρήσεις που συμμετέχουν στην παραγωγή βιομηχανικής ξυλείας, διέπονται από μια συγκεκριμένη προοπτική.
- Η συμμετοχή σημαντικού αριθμού εργαζομένων στις επιχειρήσεις βιομηχανικής ξυλείας παρέχει ώθηση στη λειτουργία των περιφερειακών οικονομιών. Οι απολαβές των μισθωτών μετασχηματίζονται σε κατανάλωση και διαμέσου της βελτίωσης της τοπικής ζήτησης σε αύξηση της επένδυσης. Επίσης η εγκατάσταση των επιχειρήσεων αυτού του κλάδου πλησίον των εστιών λήψης των πρώτων υλών μειώνει σημαντικά το κόστος παραγωγής τους.
- Ωστόσο πρέπει άμεσα να διασφαλιστούν οι προϋποθέσεις συνέχισης της παραγωγικής δραστηριότητας της βιομηχανίας ξύλου, ώστε να διασφαλιστούν τα παραπάνω. Βασική στρατηγική προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να είναι η ποιότητα και η ευελιξία στις τιμές ώστε να αντιμετωπιστεί ο ανταγωνισμός από το εξωτερικό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στο παρόν κεφάλαιο αναπτύσσεται η εμπειρική διερεύνηση των αποτελεσμάτων. Σημειώνεται ότι η ανάλυση χρησιμοποιεί τα δεδομένα της σχετικής μελέτης της ICAP (2008). Η στατιστική περιγραφική και επαγωγική ανάλυση είναι η συνεισφορά της εργασίας στη διερεύνηση της λειτουργίας της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας. Το ίδιο ισχύει και για την ανάλυση SWOT.

4.1.1 Χωρική Κατανομή, Δραστηριότητα και Απασχόληση στον Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.

Η χωρική κατανομή και η απασχόληση στον κλάδο βιομηχανικής ξυλείας όσον αφορά τις επιχειρήσεις παραγωγής παρίσταται στους επόμενους πίνακες και στα γραφήματα.

Πίνακας 4.1

Περιγραφικά Στατιστικά Μεγέθη στον Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας

	Εύρος	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπική Απόκλιση	Διακύμανση
ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	1,23E8 ⁵	3200000,00	1,27E8	2,8028E7	3,50433E7	1,228E15
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	855,00	20,00	875,00	164,5000	239,35311	57289,909
Valid N (listwise)	12					

Πηγή ICAP (2008) Στοιχεία 2006 & 2007⁶. Επεξεργασία ίδια.

Πίνακας 4.2

Συσχέτιση Ανάμεσα στον Κύκλο Εργασιών και στην Απασχόληση Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας

Correlations

		ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	Συντελεστής Pearson	1,000	0,982**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	12,000	12
ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	Pearson Correlation	0,982**	1,000
	Sig. (2-tailed)	0,000	
	N	12	12,000

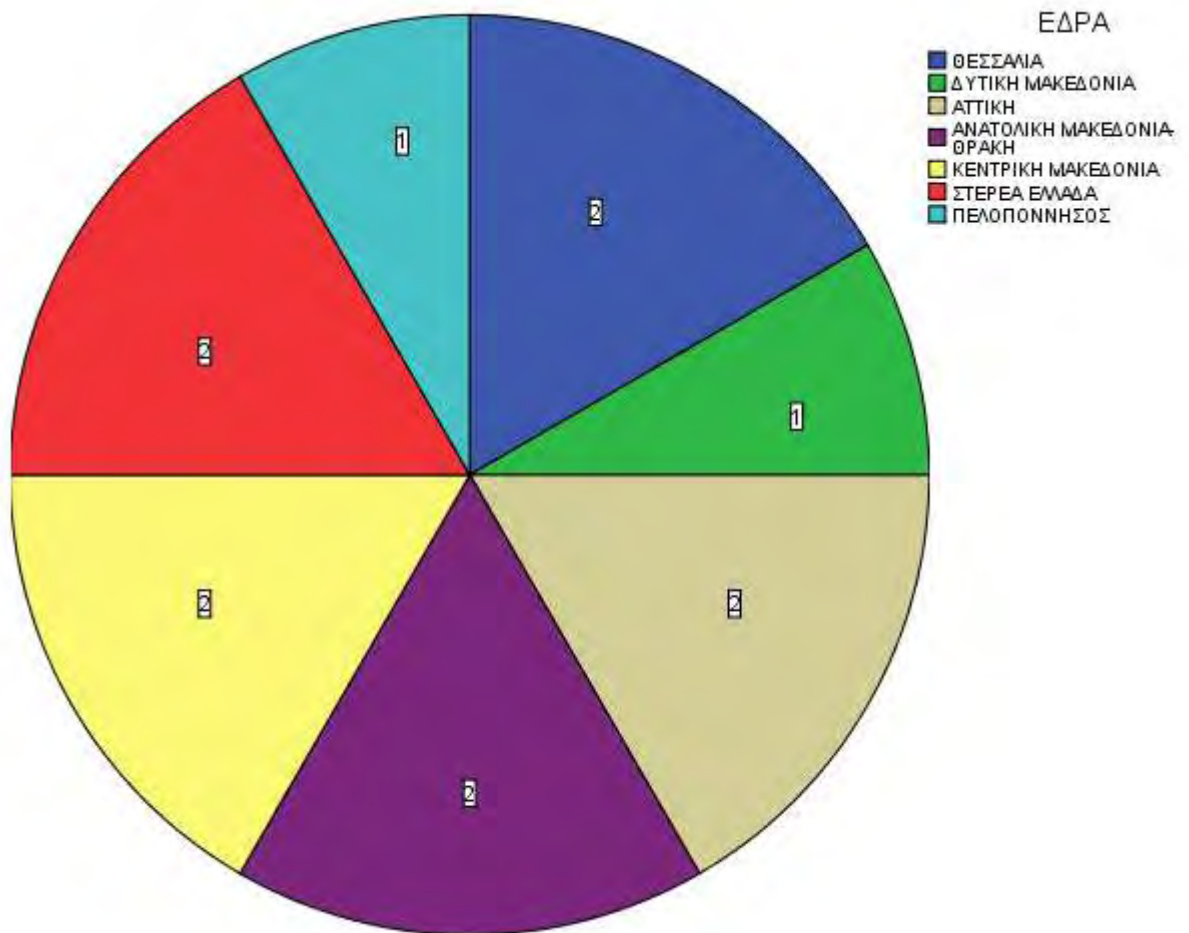
** Η συσχέτιση είναι σημαντική σε επίπεδο πιθανότητας 0,01.

Πηγή ICAP (2008) Στοιχεία 2006 & 2007, Επεξεργασία Ιδία.

⁵ Η παρουσία του συμβόλου E τονίζει ότι ο συγκεκριμένος αριθμός βρίσκεται πολύ κοντά στο 0, ή είναι σχεδόν ίσος με το 0.

⁶ Η στατιστική ανάλυση περιορίζονται σε δύο έτη, καθώς τα περιγραφικά δεδομένα της μελέτης της ICAP, αναφέρονται σε αυτά τα δύο έτη.

Γράφημα 4.1: Περιφερειακή Κατανομή των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων στον Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας

Στοιχεία 2006, Πηγή ICAP 2008, Επεξεργασία Ιδία

Ο μέσος όρος του κύκλου εργασιών της παραγωγής βιομηχανικής ξυλείας ανέρχεται σε 2.800.000 περίπου ευρώ. Το εύρος των διαφορών ωστόσο δεν είναι χαμηλό (1.230.000 περίπου) καθώς τονίζει τη διαφορά ανάμεσα στη χαμηλότερη και στη μεγαλύτερη παρατήρηση. Παράλληλα οι σημαντικές και σχετικά υψηλές αποκλίσεις (διακύμανση και τυπική απόκλιση) δεικνύουν το επίπεδο της διασποράς που υπάρχει στην κατανομή των πωλήσεων του κλάδου (Πίνακας 4.1). Στον ίδιο πίνακα βρίσκονται τα στοιχεία για την απασχόληση στον συγκεκριμένο κλάδο. Κατά μέσο όρο ο κλάδος απασχολεί 164 εργαζόμενους, με την επιχείρηση που απασχολεί τους περισσότερους να ανέρχονται σε 875 και τους λιγότερους από αυτούς σε 20.

Η απόκλιση αυτή τονίζει και το μεγάλο εύρος της διασποράς που υπάρχει στην κατανομή τους.

Ίσως όμως το πλέον σημαντικό εύρημα της ανάλυσης είναι η υψηλή και στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της απασχόλησης και του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων παραγωγής ξυλείας. Η τιμή που λαμβάνει ο συντελεστής συσχέτισης ανέρχεται σε 0.982 και είναι στατιστικά σημαντικός σε επίπεδο 0,01. Πρόκειται για ένα εύρημα το οποίο επικυρώνει τη θετική γραμμική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στα δύο αυτά μεγέθη καθώς ουσιαστικά τονίζεται ότι οι επιχειρήσεις που δέχονται μεγαλύτερη ζήτηση, απασχολούν περισσότερους εργαζομένους και αντίστροφα (Πίνακας 4.2).

Ωστόσο ο σχετικά μικρός αριθμός του δείγματος λειτουργεί ανασχετικά για τα αποτελέσματα της συνάρτησης παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή την απασχόληση και ερμηνευτική μεταβλητή τον κύκλο εργασιών στις εταιρίες του κλάδου (πίνακες 4.3 & 4.4). Η επίδραση του κύκλου εργασιών στην αύξηση της απασχόλησης είναι σχεδόν μηδενική (0,00000661) και στατιστικά σημαντική. Αξιοσημείωτο είναι ότι η ερμηνευτική δυναμική του μοντέλου ισούται με 0,961 (Adjusted R Square).

Πίνακας 4.3
Συντελεστές Παλινδρόμησης

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-23,498	17,812		-1,319	,217
	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	0,00000661	0,000	0,982	16,463	0,000

a. Εξαρτημένη Μεταβλητή: ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

Πηγή ICAP (2008). Επεξεργασία Ιδία.

Πίνακας 4.4
Σύνοψη Μοντέλου

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0,982 ^a	0,964	0,961	47,35507

a. Ερμηνευτική Μεταβλητή: ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Επεξεργασία Ιδία.

Όσον αφορά την περιφερειακή κατανομή των μεγαλύτερων επιχειρήσεων παραγωγής βιομηχανικής ξυλείας μπορεί να τονιστεί ότι υπάρχει μια διαφοροποίηση η ανάλυση της οποίας όμως περιορίζεται καθώς προσκρούει στο μικρό αριθμό του δείγματος. Συνεπώς από τις 12 επιχειρήσεις, οι 2 δραστηριοποιούνται στο Θεσσαλία, 2 στην Αττική, 2 στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, 2 στη Στερεά Ελλάδα, στην Κεντρική Μακεδονία, 1 στην Πελοπόννησο και 1 στη Δυτική Μακεδονία⁷ (Γράφημα 4.1). Η κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, στον χώρο, μπορεί να λειτουργήσει ως ένα μέσο κατανόησης της σύνδεσης που υπάρχει ανάμεσα στα κόστη παραγωγής και στα κόστη μεταφοράς της βιομηχανικής ξυλείας προς τις αγορές. Συνεπώς οι επιχειρήσεις επιλέγουν να εγκαθίστανται σε περιοχές που είτε ευνοούνται από τη λήψη των βασικών εισροών τους (ξύλο) είτε τα οδικά δίκτυα, μειώνουν το κόστος μεταφοράς των προϊόντων τους στις αγορές.

Προκειμένου να κατανοηθεί εκτενέστερα το εύρος αυτής της δραστηριοποίησης στους επόμενους πίνακες παρουσιάζονται τα στατιστικά μεγέθη των σημαντικότερων επιχειρήσεων βιομηχανικής ξυλείας στην Ελλάδα. Ο πίνακας 4.5 παρουσιάζει την εξέλιξη του κύκλου εργασιών των ανωτέρω επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια της περιόδου 2002-2007.

⁷ Η ανάλυση αναφέρεται στην εγκατάσταση της εργοστασιακής μονάδας των επιχειρήσεων βιομηχανικής ξυλείας και όχι στις διοικητικές υπηρεσίες τους.

Πίνακας 4.5
Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων Βιομηχανικής Ξυλείας στην Ελλάδα

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΣΕΛΜΑΝ	147.611.343,00	149.310.542,00	150.626.371,00	118.653.309,00	117.292.630,00	126.650.587,00
ΑΚΡΙΤΑΣ	21.664.050,00	27.245.352,00	42.161.991,00	47.893.695,00	52.013.632,00	61.553.965,00
ALFA WOOD	19.131.402,00	20.906.576,00	23.478.638,00	26.039.681,00	29.795.579,00	
ΜΟΥΡΙΚΗΣ	19.008.625,00	21.011.263,00	22.376.929,00	23.889.833,00	27.936.986,00	
ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ	17.248.026,00	18.278.671,00	20.083.087,00	21.369.364,00	21.558.461,00	
ΦΙΛΟΞΥΛ	17.907.798,00	19.079.782,00	18.125.867,00	19.293.170,00	19.830.738,00	
ΒΑΛΚΑΝ EXPORT	20.481.782,00	19.806.567,00	19.491.000,00	16.061.000,00	16.812.000,00	
ALFA WOOD ΠΙΝΔΟΣ				120.592,00	11.218.523,00	
MADEIRA	8.387.051,00	8.670.522,00	8.313.176,00	8.164.325,00	7.899.462,00	7.647.247,00
ΒΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗ	3.276.814,00	4.383.857,00	5.399.685,00	5.351.758,00	6.028.325,00	
ΚΟΝΤΥΛΟΠΟΥΛΟΣ	3.103.292,00	3.536.746,00	4.087.329,00	4.461.496,00	4.932.405,00	
ΕΛΕΚΙΑΟΥ			217.476,00	2.237.660,00	2.811.960,00	4.422.556,00
ΣΥΝΟΛΟ	277.820.183,00	292.447.354,00	316.381.733,00	294.110.183,00	319.741.297,00	223.133.379,00

Πηγή: ICAP (2008)

Όπως φαίνεται από τον παραπάνω πίνακα η Σελμάν αποτελεί τη μεγαλύτερη εταιρία εκ των 12, καθώς κατέχει περισσότερο του μισού του κύκλου εργασιών του κλάδου για όλη τη διάρκεια της περιόδου. Από κει και πέρα σημαντική συνεισφορά κατέχουν οι εταιρίες Ακρίτας, Μουρίκης, Alfa Wood, Φιλοξύλ, Κουντούρης Βάλκαν Export (η οποία άνοιξε και παράρτημα). Αντίστοιχα ως μικρότερη χαρακτηρίζεται η συμμετοχή της Madeira, της Βιοπλαστικής και του Κοντυλόπουλου. Όπως φαίνεται και στον πίνακα ορισμένες εταιρίες άρχισαν αργότερα από το 2002 την παραγωγή τους ενώ για κάποιες δεν υπάρχουν στοιχεία για τη χρήση του 2007.

Ωστόσο ο κλάδος υπέστη μείωση, όπως φάνηκε και στη συνοπτική ανάλυση του τρίτου κεφαλαίου. Ο πίνακας 4.6 εκφράζει τις ποσοστιαίες μεταβολές του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων αυτών, αλλά και του συνόλου του κλάδου. Ενώ κατά τη διάρκεια των χρήσεων 2002-2003 και 2003-2004, ο συνολικός τζίρος του κλάδου, αυξήθηκε (5,26 & 8,18% αντίστοιχα) κατά τη διάρκεια της χρήσης 2004-2005 μειώθηκε (-7,04%), για να αυξηθεί και πάλι το 2005-2006 (8,71%) και να μειωθεί και πάλι καταλυτικά όμως στη διάρκεια των 2006-2007 (-30,21%). Είναι αξιοσημείωτο ωστόσο ότι υπάρχουν εταιρίες που κατά τη διάρκεια αυτών των ετών οι τζίροι τους δεν

σημείωσαν μείωση (Ακρίτας, Alfa Wood, Μουρίκης, Κουντούρη, Φιλοξύλ, Κοντυλόπουλος), ενώ στις υπόλοιπες επιχειρήσεις παρατηρήθηκαν τόσο κινήσεις προς τα εμπρός όσο και προς τα πίσω.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μεταβολές σε επιχειρήσεις όπως είναι η Ελεκίδου και η Alfa Wood Πίνδος, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως μέτρα σύγκρισης λόγω της σχετικά χαμηλής συμμετοχής τους στο δείγμα. Το γεγονός ωστόσο ότι υπήρξαν περιπτώσεις που άντεξαν στην πίεση δεικνύει και τη σημασία του κλάδου, στην οικονομία διαμέσου της ζήτησης που γνωρίζει. Συνεπώς αναμφίβολα υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης τους, αλλά και συμβολής τους στην περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα.

Πίνακας 4.6

Ποσοστιαία Μεταβολή Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων Βιομηχανικής Ξυλείας στην Ελλάδα

	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007
ΣΕΛΜΑΝ	1,15	0,88	-21,23	-1,15	7,98
ΑΚΡΙΤΑΣ	25,76	54,75	13,59	8,60	18,34
ALFA WOOD	9,28	12,30	10,91	14,42	
ΜΟΥΡΙΚΗΣ	10,54	6,50	6,76	16,94	
ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ	5,98	9,87	6,40	0,88	
ΦΙΛΟΞΥΛ	6,54	-5,00	6,44	2,79	
ΒΑΛΚΑΝ EXPORT	-3,30	-1,59	-17,60	4,68	
ALFA WOOD ΠΙΝΔΟΣ				9202,87	
MADEIRA	3,38	-4,12	-1,79	-3,24	-3,19
ΒΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗ	33,78	23,17	-0,89	12,64	
ΚΟΝΤΥΛΟΠΟΥΛΟΣ	13,97	15,57	9,15	10,55	
ΕΛΕΚΙΔΟΥ			928,92	25,67	57,28
ΣΥΝΟΛΟ	5,26	8,18	-7,04	8,71	-30,21

Πηγή: ICAP (2008)

4.1.2 Χωρική Κατανομή, Δραστηριότητα και Απασχόληση στον Κλάδο Εισαγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας.

Συνακόλουθα στους επόμενους πίνακες παρίστανται τα περιγραφικά χαρακτηριστικά του κλάδου εισαγωγής βιομηχανικής ξυλείας. Ο μέσος όρος του κύκλου εργασιών του κλάδου ανέρχεται σε 1.200.000 περίπου ευρώ, με το μεγαλύτερο τζίρο να βρίσκεται στα 55 εκατομμύρια ευρώ περίπου και συνεπώς το εύρος να είναι ιδιαίτερα μεγάλο. Παράλληλα η διασπορά των παρατηρήσεων είναι μεγάλη, υπό την έννοια, ότι ο κλάδος διέπεται από τη δραστηριοποίηση τόσο μικρών όσο και μεγάλων επιχειρήσεων. Από την άλλη πλευρά ο μέσος όρος των απασχολούμενων είναι 28,45 άτομα, αριθμός εμφανώς μικρότερος, από τον αντίστοιχο του κλάδου παραγωγής ξυλείας(164,5). Η επιχείρηση με τους περισσότερους εργαζόμενους είναι εκείνη με 145, και με τους λιγότερους με 8. Η διασπορά των παρατηρήσεων είναι μεγάλη (τυπική απόκλιση ίση με 27 και διακύμανση ίση με 731) και τονίζει τα επιμέρους επίπεδα των διαφορετικών επιχειρήσεων του κλάδου. Και σε αυτόν τον κλάδο η συσχέτιση ανάμεσα στην απασχόληση και στις πωλήσεις των επιχειρήσεων είναι θετική και στατιστικά σημαντική αλλά όχι τόσο μεγάλη όσο στην περίπτωση του κλάδου παραγωγής ξυλείας (0,661).

Πίνακας 4.7

Περιγραφικά Στατιστικά Μεγέθη στον Κλάδο Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας

	Range	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Variance
ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	54526016,00	311932,00	54837948,00	1,0692E7	1,20441E7	1,451E14
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	137,00	8,00	145,00	28,4545	27,03827	731,068
Valid N (listwise)						

Πηγή ICAP (2008) Επεξεργασία Ιδία

Πίνακας 4.8

Συσχέτιση Ανάμεσα στον Κύκλο Εργασιών και στην Απασχόληση Κλάδο Εισαγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας

Correlations			
		ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	Pearson Correlation	1,000	0,661**
	Sig. (2-tailed)		0,000
	N	33,000	30
ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	Pearson Correlation	0,661**	1,000
	Sig. (2-tailed)	0,000	
	N	30	30,000

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πηγή ICAP (2008). Επεξεργασία Ιδία.

Αντίστοιχα είναι επίσης τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή την απασχόληση και ανεξάρτητη τον κύκλο εργασιών για τις εισαγωγικές επιχειρήσεις ,(Πίνακες 4.9 και 4.10). Η επίδραση είναι σχεδόν μηδαμινή (0,000462) ενώ η ερμηνευτική δυναμική της παλινδρόμησης βρίσκεται σε χαμηλότερα επίπεδα (0,417).

Πίνακας 4.9

Συντελεστές Παλινδρόμησης για Εταιρίες Εισαγωγών Ξυλείας

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	12,190	5,269		2,313	,028
	ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	0,000462	0,000	0,661	4,666	,000

a. Dependent Variable: ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ

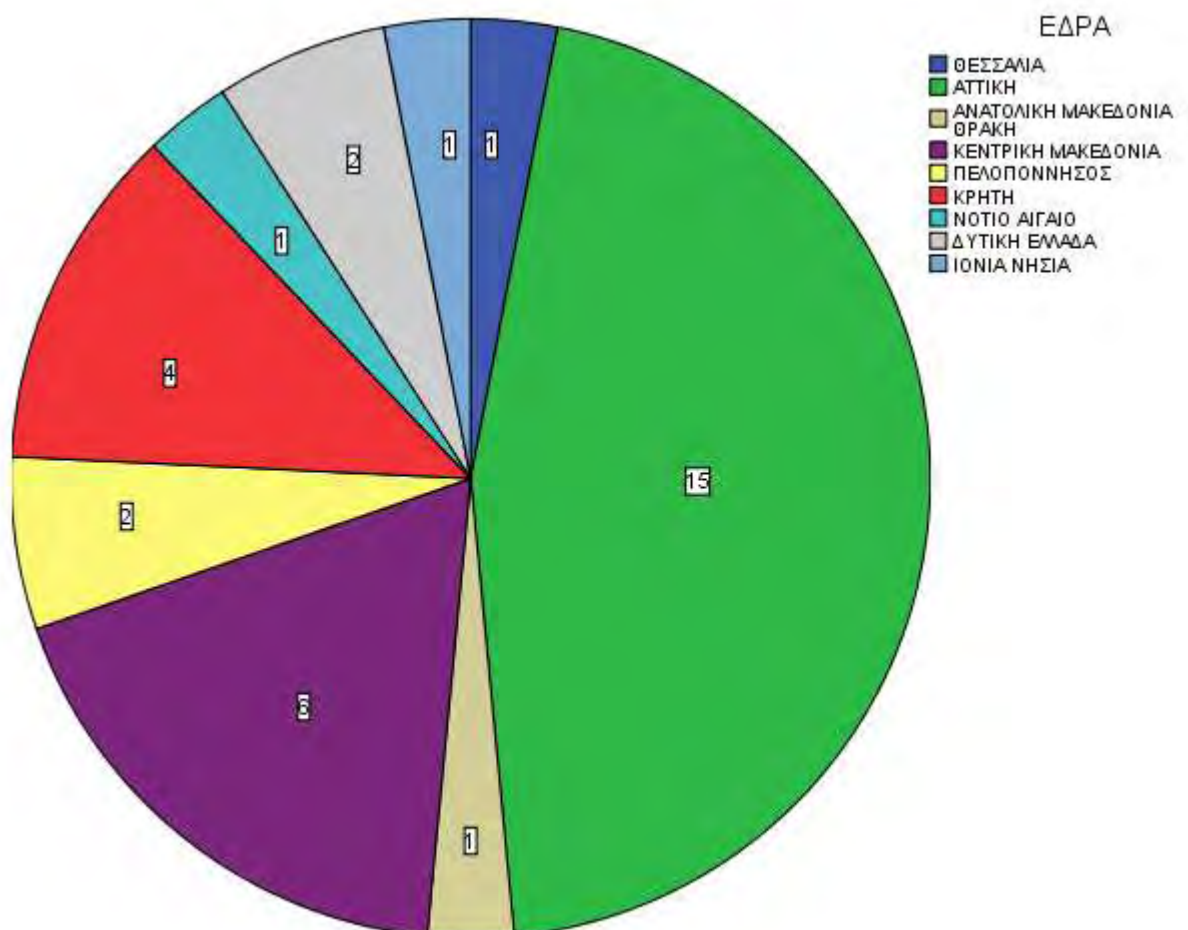
Πηγή ICAP(2008) Επεξεργασία Ιδία

Πίνακας 4.10
Σύνοψη Μοντέλου

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0,661 ^a	0,437	0,417	21,42177

a. Predictors: (Constant), ΚΥΚΛΟΣΕΡΓΑΣΙΩΝ

Πηγή ICAP (2008). Επεξεργασία Ιδία.

Γράφημα 4.2: Περιφερειακή Κατανομή των Παραγωγικών Δραστηριοτήτων στον Κλάδο Εισαγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας

Πηγή: ICAP (2008). Επεξεργασία Ιδία.

Η διασπορά των επιχειρηματικών δραστηριοποιήσεων στις ελληνικές περιφέρειες για τις μονάδες εισαγωγής βιομηχανικής ξυλείας, διαφοροποιείται επίσης, (Γράφημα 4.2). Η πλειονότητα των επιχειρήσεων δραστηριοποιείται στην Αττική 15, ενώ 6 δραστηριοποιούνται στην Κεντρική Μακεδονία. Από τις υπόλοιπες 4 βρίσκονται στην Κρήτη, 2 στην Πελοπόννησο και 2 στη Δυτική Ελλάδα, ενώ από 1 λαμβάνουν η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, η Θεσσαλία, το Νότιο Αιγαίο και τα Ιόνια Νησιά. Η διαφοροποίηση αυτή, βασίζεται στο γεγονός ότι οι επιχειρήσεις αυτές είναι προσανατολισμού αγοράς και όχι πρώτων υλών. Με άλλα λόγια η χωρική συγκέντρωση των επιχειρήσεων στην Αττική και στην Κεντρική Μακεδονία, όπου και βρίσκονται τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας τονίζει την πρόθεση τους, για σύνδεση τους με τις αγορές. Συνακόλουθα οι πίνακες 4.11 και 4.12 δεικνύουν την εξέλιξη του κλάδου, μεταξύ των ετών 2002 και 2007.

Πίνακας 4.11

Εξέλιξη Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων Εισαγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας στην Ελλάδα

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΠΟΛΥΚΕΜ Α.Ε.&Β.Ε.	37.495.552	45.750.214	44.184.493	46.676.592	54.837.948	
ΙΝΤΕΡΓΟΥΝΤ Α.Ε.	30.532.231	35.454.810	36.740.712	34.884.465	39.731.749	41.440.622
ΔΑΡΜΑΚ Α.Ε.	20.045.303	23.997.768	28.899.939	29.933.787	30.860.904	
ΞΥΛΕΞΠΕΡ Α.Ε.	11.050.228	12.661.058	13.739.976	16.077.082	21.091.720	
ΞΥΛΕΜΠΟΡΙΑ Α.Τ.Ε.Ν.Ε.	15.621.097	15.596.374	15.508.380	15.812.920	18.532.800	
ΜΙΣΑΗΛΙΔΗ Ν. ΥΙΟΙ	14.593.235	13.373.025	12.290.311	12.550.110	11.593.046	11.367.022
ΑΛΦΑ ΞΥΛΕΙΑΣ Α.Ε.Ε.	7.749.079	8.218.876	8.590.473	8.811.839	10.197.800	11.110.000
ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ Α.Ε.	5.235.161	5.109.921	6.261.315	8.944.386	9.821.231	9.731.422
ΧΥΛΕΧΡΕΡ ΤΙΜΒΕΡ	10.776.435	13.025.483	13.396.270	10.172.608	9.812.102	7.996.520
ΕΤΡΟΞΥΛ Α.Ε.	5.547.403	6.283.343	6.896.794	7.419.866	8.169.898	9.103.720
ΣΥΝ.ΕΙΠ.Η. Α.Ε	7.736.835	7.946.525	8.527.803	8.132.994	8.156.916	
ΝΟΒΟΞΥΛΙΚΗ F.C.W.	7.422.524	7.811.159	7.983.742	7.986.665	7.988.189	10.500.000
ΞΥΛΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ	6.073.339	6.554.548	6.949.671	6.744.098	7.954.994	9.305.993
ΚΕΛΕΣΙΔΗΣ Κ. & ΣΙΑ	4.164.994	4.518.528	5.696.081	5.155.902	6.546.929	
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΞΥΛΟΥΡΓΩΝ ΠΙΕΡΙΑΣ	4.787.279	4.945.810	5.486.550	5.682.107	6.393.391	
ΞΥΛΕΙΑ Α.Ε.	1.844.513	3.088.247	2.954.721	4.080.192	6.109.839	
ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ	1.539.407	2.838.091	4.123.448	4.150.441	5.246.493	6.700.000
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΞΥΛΕΜΠΟΡΙΑ	3.622.326	3.949.533	4.135.611	4.162.345	5.170.452	5.000.000
ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α. Α.Ε.Β.Ε.				7.189.784	4.912.471	
ΠΑΠΟΥΤΣΟΓΛΟΥ Γ.	4.193.271	4.314.483	4.315.849	4.471.942	4.755.169	
ΕΛΒΙΟΣ ΔΕ						
ΞΥΛΕΤΑΙΡΙΚΗ	5.884.637	5.011.610	5.889.887	4.664.972	4.557.019	
ΣΙΜΩΝΕΤΗΣ Ξ. Σ. Α.Ε.	3.672.169	3.955.130	3.877.489	4.076.365	4.419.467	
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	4.572.329	4.297.704	4.222.239	3.952.929	4.181.258	
ΚΩΣΤΑΚΗΣ	2.314.862	2.503.058	2.718.899	2.848.705	3.205.685	3.200.884
ΠΑΠΑΛΕΡΟΣ Γ. & Β.				2.521.585	3.131.122	
ΞΥΛΕΜΠΟΡΙΑ ΘΡΑΚΗΣ -	2.242.224	2.785.439	2.790.730	3.157.564	3.111.932	
ΚΑΝΤΕΝ Ε.Π.Ε.	2.425.211	2.607.598	2.928.289	2.954.328	2.938.607	2.900.000
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ Ε.	1.921.758	2.409.200	3.350.666	2.713.911	2.926.591	3.481.457
ΚΕΡΜΕΛΙΩΤΗΣ -ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ		2.585.895	2.700.994	2.734.522	2.869.129	
ΑΝΤΩΝΟΓΛΟΥ Α. &ΥΙΟΣ	2.300.502	1.945.526	2.192.101	2.303.602	2.661.117	2.800.000
ΚΑΡΔΑΣΙΑΔΗΣ - ΑΦΟΙ ΒΑΡΔΑΚΑ	1.535.211	1.581.091	1.546.712	1.760.399		
ΓΚΙΛΛΑΣ Α. Γ. Α.Ε.	8.024.684	2.031.165	1.325.383			
ΣΥΝΟΛΟ	238.280.977	260.922.194	274.072.096	286.946.440	316.426.003	140.256.240

Πηγή: ICAP (2008).

Πίνακας 4.12
Ποσοστιαία Μεταβολή Κύκλου Εργασιών Επιχειρήσεων Εισαγωγής Βιομηχανικής
Ξυλείας στην Ελλάδα

	2002- 2003	2003- 2004	2004- 2005	2005- 2006	2006- 2007
ΠΟΛΥΚΕΜ Α.Ε.&Β.Ε.	22,02	-3,42	5,64	17,48	
ΙΝΤΕΡΓΟΥΝΤ Α.Ε.	16,12	3,63	-5,05	13,90	4,30
ΛΑΡΜΑΚ Α.Ε.	19,72	20,43	3,58	3,10	
ΕΥΛΕΞΠΕΡ Α.Ε.	14,58	8,52	17,01	31,19	
ΕΥΛΕΜΠΟΡΙΑ Α.Τ.Ε.Ν.Ε.	-0,16	-0,56	1,96	17,20	
ΜΙΣΑΗΛΙΔΗ Ν. ΥΙΟΙ	-8,36	-8,10	2,11	-7,63	-1,95
ΑΛΦΑ ΕΥΛΕΙΑΣ Α.Ε.Ε.	6,06	4,52	2,58	15,73	8,95
ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΗ Α.Ε.	-2,39	22,53	42,85	9,80	-0,91
ΧΥΛΕΡΡΕ ΤΙΜΒΕΡ	20,87	2,85	-24,06	-3,54	-18,50
ΕΤΡΟΞΥΛ Α.Ε.	13,27	9,76	7,58	10,11	11,43
ΣΥΝ.ΕΠ.Η. Α.Ε	2,71	7,31	-4,63	0,29	
ΝΟΒΟΕΥΛΙΚΗ F.C.W.	5,24	2,21	0,04	0,02	31,44
ΕΥΛΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ	7,92	6,03	-2,96	17,95	16,98
ΚΕΛΕΣΙΑΔΗΣ Κ. & ΣΙΑ	8,49	26,06	-9,48	26,98	
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΕΥΛΟΥΡΓΩΝ ΠΙΕΡΙΑΣ	3,31	10,93	3,56	12,52	
ΕΥΛΕΙΑ Α.Ε.	67,43	-4,32	38,09	49,74	
ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ	84,36	45,29	0,65	26,41	27,70
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΥΛΕΜΠΟΡΙΑ	9,03	4,71	0,65	24,22	-3,30
ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ Α. Α.Ε.Β.Ε.				-31,67	
ΠΑΠΟΥΤΣΟΓΛΟΥ Γ.	2,89	0,03	3,62	6,33	
ΕΛΒΙΟΞ ΑΕ	-14,84	17,52	-20,80	-2,31	
ΕΥΛΕΤΑΙΡΙΚΗ	-14,84	17,52	-20,80	-2,31	
ΣΙΜΩΝΕΤΗΣ Ε. Σ. Α.Ε.	7,71	-1,96	5,13	8,42	
ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ	-6,01	-1,76	-6,38	5,78	
ΚΩΣΤΑΚΗΣ	8,13	8,62	4,77	12,53	-0,15
ΠΑΠΑΔΕΡΟΣ Γ. & Β.				24,17	
ΕΥΛΕΜΠΟΡΙΑ ΘΡΑΚΗΣ -	24,23	0,19	13,14	-1,45	
ΚΑΝΤΕΝ Ε.Π.Ε.	7,52	12,30	0,89	-0,53	-1,31
ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ Ε.	25,36	39,08	-19,00	7,84	18,96
ΚΕΡΜΕΛΙΩΤΗΣ - ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ		4,45	1,24	4,92	
ΑΝΤΩΝΟΓΛΟΥ Α. & ΥΙΟΣ	-15,43	12,67	5,09	15,52	5,22
ΚΑΡΛΑΣΙΑΔΗΣ - ΑΦΟΙ ΒΑΡΛΑΚΑ	2,99	-2,17	13,82		
ΓΚΙΛΛΑΣ Α. Γ. Α.Ε.	-74,69	-34,75			
ΣΥΝΟΛΟ	9,50	5,04	4,70	10,27	-55,67

Πηγή: ICAP (2008)

Η αγορά των σημαντικότερων επιχειρήσεων της εισαγωγής βιομηχανικής ξυλείας, είναι μικρότερη από την αντίστοιχη της παραγωγής, παρά το ότι έχει περισσότερες επιχειρήσεις. Ο μεγαλύτερος αριθμός των επιχειρήσεων, δεν επιτρέπει την ύπαρξη ενός καθοριστικού ηγέτη, ο οποίο παράγει το μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς. Αντιθέτως όπως φαίνεται και στον πίνακα 4.7 η πρώτη εταιρία παράγει περίπου το 20% της αγοράς και ακολουθούν άλλες δυο, οι οποίες προσεγγίζουν σχετικά αυτό το μέγεθος. Ωστόσο η κατανομή των μεριδίων αγοράς των επιχειρήσεων εισαγωγής, αναπτύσσεται σε επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους (από 5 εκ. μέχρι 11 εκ. ευρώ) και σε επιχειρήσεις μικρότερου μεγέθους (μέχρι 5 εκ.).

Παράλληλα ο κλάδος υπέστη αύξηση του μεγέθους κατά τη διάρκεια όλων των υπό μελέτη χρονικών περιόδων, με εξαίρεση αυτήν του 2006-2007. Οι αυξήσεις για τις χρήσεις 2002-2003, 2003-2004, 2004-2005 και 2005-2006 ανήλθαν σε 9,5%, 5,04%, 4,7% και 10,27% αντίστοιχα, ενώ η μείωση της τελευταίας περιόδου σε -55,67%. Ωστόσο η αύξηση του κλάδου κατά τη διάρκεια των πρώτων ετών, βασίστηκε σε σημαντικό βαθμό στη γενικότερη αύξηση των μεριδίων αγοράς, ενώ υπήρξαν και επιχειρήσεις δίχως μείωση. Ωστόσο η ύφεση της ελληνικής οικονομίας επέδρασε ακόμη και στο αρχικό της στάδιο την πορεία του κλάδου, κυρίως λόγω της πτώσης της οικοδομής.

4.1.3 Οι Αριθμοδείκτες Ανάλυσης

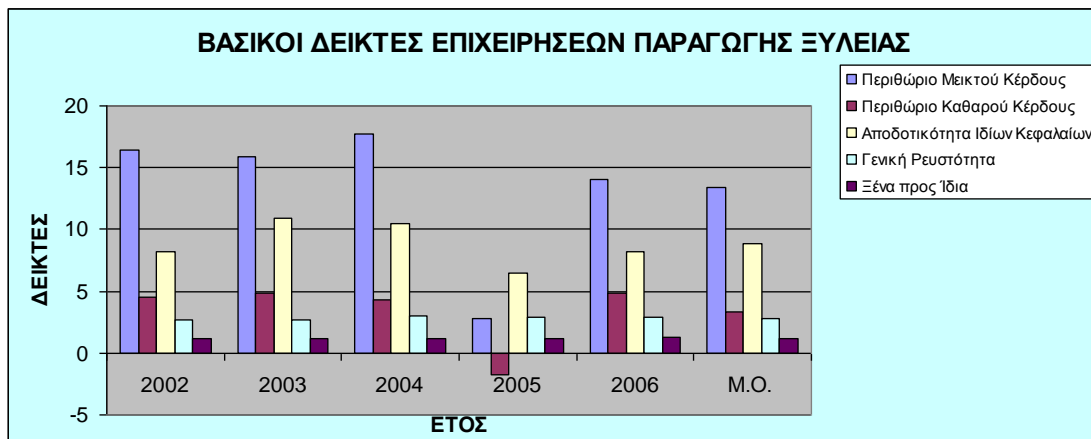
Στον πίνακα 4.13 και στο γράφημα 4.3 παρίσταται η ανάλυση των αριθμοδεικτών για τον κλάδο της παραγωγής βιομηχανικής ξυλείας μεταξύ των ετών 2002 και 2006.

Πίνακας 4.13

Αριθμοδείκτες του Κλάδου Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας

	2002	2003	2004	2005	2006	M.O.
Περιθώριο Μεικτού Κέρδους	16,45	15,89	17,75	2,8	14,03	13,38
Περιθώριο Καθαρού Κέρδους	4,55	4,81	4,34	-1,78	4,81	3,35
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	8,22	10,91	10,53	6,45	8,16	8,85
Γενική Ρευστότητα	2,69	2,66	3,04	2,86	2,93	2,84
Ξένα προς Ίδια	1,17	1,21	1,14	1,18	1,29	1,2

Πηγή: ICAP, (2008)

Γράφημα 4.3: Αριθμοδείκτες του Κλάδου Παραγωγής Βιομηχανικής Ξυλείας

Πηγή: ICAP (2008)

Όπως φαίνεται και από τα παραπάνω μεγέθη οι δείκτες των επιχειρήσεων του κλάδου παραγωγής ξυλείας υπέστησαν διακυμάνσεις. Το περιθώριο μεικτού κέρδους από το 16,45% το 2002 έπεσε σε 14,03 το 2006. Είναι αξιοσημείωτο ότι από το 17,75% του 2004, υπήρξε πτώση στο 2,8% το 2005. Ο μέσος όρος της πενταετίας ανήλθε σε 13,38%. Ως αποτέλεσμα αυτών αντίστοιχες διακυμάνσεις υπέστη το περιθώριο

καθαρού κέρδους (μ.ο. 3,35%). Το μέγεθος αυτό γνώρισε αρνητικό μέγεθος το 2005 (-1,76%) ενώ στις υπόλοιπες χρήσεις κυμάνθηκε μεταξύ 4,34% και 4,81%. Συνακόλουθα η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων σημείωσε μέσο όρο ίσο με 8,85% με τις ετήσιες τιμές να κυμαίνονται από 6,45% (2005) σε 10,91% (2003). Όμως η γενική ρευστότητα των επιχειρήσεων παραγωγής βιομηχανικής ξυλείας είναι χαμηλή (2,84%) στοιχείο που μπορεί να ερμηνευτεί και από την επικράτηση των ξένων κεφαλαίων προς τα ίδια (1,2). Αυτό σημαίνει ότι ο βασικός πόρος χρηματοδότησης των επιχειρήσεων του κλάδου είναι μεταξύ άλλων και ο τραπεζικός δανεισμός. Παράλληλα η υποχώρηση των δεικτών μπορεί να κατανοηθεί και στο ευρύτερο πλαίσιο της υποχώρησης του κλάδου, που συζητήθηκε και παραπάνω.

4.2 ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Τα βασικά χαρακτηριστικά της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας που προκύπτουν μέσα τη στατιστική ανάλυση των ευρημάτων είναι τα ακόλουθα με βάση την ανάλυση Swot.

4.2.1 Ανάλυση Swot

Τα δυνατά σημεία της λειτουργίας της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας είναι τα ακόλουθα:

- Η σύνδεση του κύκλου εργασιών με την απασχόληση είναι ένα καθοριστικό στοιχείο το οποίο σε σχέση με τη χωρική κατανομή των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, τονίζει τη συμβολή τους στη λειτουργία των περιφερειακών οικονομιών. Η αύξηση της ζήτησης που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου, μετασχηματίζεται σε απασχόληση, βοηθώντας τη λειτουργία του οικονομικού κυκλώματος
- Η αύξηση της αγοράς τα περισσότερα χρόνια της έρευνας, υποδεικνύει τη σταθερότητα της ζήτησης που διέπει τον κλάδο και κυρίως τονίζει την κάθετη σχέση του με κλάδους όπως είναι η οικοδομή και η επιπλοποιία.

- Η κατανομή των επιχειρηματικών δραστηριοποιήσεων του κλάδου στις ελληνικές περιφέρειες τόσο σε επίπεδο παραγωγής, όσο και σε επίπεδο εισαγωγής, αναδεικνύει τη δυναμική του. Το κόστος παραγωγής, το κόστος μεταφοράς και η σύνδεση των παραγωγικών δραστηριοτήτων με αγορές, συνιστούν τα βασικά χαρακτηριστικά της περιφερειακής κατανομής.
- Η σταθερότητα των περιθωρίων κέρδους και της αποδοτικότητας των ιδίων κεφαλαίων μπορούν επίσης να λειτουργήσουν ως σημαντικά μέσα διαφοροποίησης και συνέχισης των λειτουργιών του κλάδου.

Αντίστοιχα ως αδύναμα σημεία του κλάδου μπορούν να χαρακτηριστούν τα εξής:

- Το χαμηλό επίπεδο γενικής ρευστότητας σε συνδυασμό με την επικράτηση των ξένων κεφαλαίων προς τα ίδια σηματοδοτεί τη δυσχέρεια ανάληψης νέων επενδυτικών πλάνων.
- Η ύπαρξη χαμηλού κύκλου εργασιών σε ορισμένες περιφερειακές επιχειρήσεις αποτελεί αδύναμο σημείο, υπό την έννοια ότι περιορίζονται στην ικανοποίηση τοπικών αναγκών. Αυτό τονίζεται και από την ύπαρξη μεγάλων διασπορών στην κατανομή των τζίρων των επιχειρήσεων.
- Η εξάρτηση από δύο ουσιαστικά δυναμικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύει ένα χαμηλό επίπεδο διαφοροποίησης των προϊόντων των επιχειρήσεων.

Οι ευκαιρίες του κλάδου βιομηχανικής ξυλείας, μπορούν να αναδειχθούν ως εξής:

- Η σταθερότητα στον κλάδο και κυρίως η εξειδίκευση και η καινοτομία μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλυτικά στοιχεία στην περαιτέρω ανάπτυξη των επιχειρήσεων
- Η στροφή προς τον εξωστρεφή προσανατολισμό, μπορεί να συνδυαστεί σε περιφερειακό επίπεδο με την τοποθέτηση των προϊόντων των επιχειρήσεων σε αλλοδαπές και γειτονικές αγορές. Οι αγορές των

Ανατολικών και των Δυτικών Βαλκανίων με βάση το ανεπτυγμένο οδικό δίκτυο (ΠΑΘΕ, Εγνατία Οδός), μπορούν να είναι οι πρώτες επιλογές.

- Η συνεργασία, και ιδιαίτερα ο σχηματισμός δικτύων επιχειρήσεων, μπορούν επίσης να λειτουργήσουν καταλυτικά τόσο στη μείωση του κόστους όσο και στην αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση των ευκαιριών.

Τέλος οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει ο κλάδος μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα:

- Η υπέρμετρη αύξηση των εισαγωγών προϊόντων βιομηχανικής ξυλείας μπορεί να λειτουργήσει εντελώς αρνητικά στην ανάπτυξη της εγχώριας βιομηχανίας
- Η επιδείνωση της κρίσης στην οικοδομή μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία νέων προβλημάτων για τον κλάδο και να τον οδηγήσει σε μια αδυναμία να προωθήσει τα προϊόντα του.
- Το πρόβλημα της ρευστότητας μπορεί να εξελιχθεί σε μια καίρια στρέβλωση σε περίπτωση που οι τράπεζες εξακολουθούν να είναι σχετικά αρνητικές στη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εργασία επιχείρησε να μελετήσει τα βασικά χαρακτηριστικά της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας στην ελληνική επικράτεια. Σκοπός της εργασίας υπήρξε η ανάλυση της συγκεκριμένης αγοράς ώστε να καταστεί κατανοητό το επίπεδο συνεισφοράς της στην περιφερειακή ανάπτυξη. Η ανάλυση των στατιστικών στοιχείων της έρευνας βασίστηκε σε σημαντικό βαθμό στην κλαδική μελέτη της εταιρίας συμβουλευτικών υπηρεσιών ICAP (2008). Η συγκεκριμένη έρευνα, συνέβαλε στην κατανόηση των όρων λειτουργίας της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας στην Ελλάδα. Η ανάλυση των στατιστικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε με σκοπό να κατανοηθούν οι όροι λειτουργίας και ανάπτυξης του συγκεκριμένου κλάδου.

Βασικό εύρημα της εργασίας είναι ότι η σύνδεση της αγοράς αυτής με τον κλάδο της οικοδομής και της επιπλοποιίας, θέτει τις προοπτικές αλλά και τα προβλήματα στη λειτουργία της αγοράς. Η εργασία με βάση τα ευρήματά της υποστηρίζει ότι τα προβλήματα μπορούν να ξεπεραστούν διαμέσου του εξωστρεφούς προσανατολισμού και της συνεργατικής δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων. Η αποτελεσματική λειτουργία των κλάδων στις οποίες οι περιφέρειες έχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα, συμβάλλει στην προώθηση της απασχόλησης και την ενίσχυση της λειτουργίας του τοπικού οικονομικού κυκλώματος. Η περιφερειακή ανάπτυξη υπό αυτό το πρίσμα

μπορεί να αποτελέσει μια αποτελεσματική διαδικασία εκμετάλλευσης των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων. Παράλληλα δημιουργούνται ικανές προϋποθέσεις για συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας και σε άλλους κλάδους.

Η επιχειρηματική δραστηριότητα των περιφερειών οφείλει να βασίζεται στην καινοτομία και στην ποιότητα. Τα δύο αυτά χαρακτηριστικά μπορούν να λειτουργήσουν ιδιαίτερα θετικά όσον αφορά την αποδοτική χρήση των επενδυμένων κεφαλαίων. Παράλληλα η καινοτομία και η ποιότητα είναι τα χαρακτηριστικά εκείνα που επιτρέπουν σε ένα προϊόν την αποτελεσματική τοποθέτηση σε αλλοδαπές αγορές. Η καινοτομία και η ποιότητα στον συγκεκριμένο κλάδο, μπορούν να αναπτυχθούν μέσα από τη συνεργατική δράση των επιχειρήσεων, ώστε να μειωθεί το κόστος συναλλαγών και λειτουργίας τους.

Σύμφωνα με τα βασικά ευρήματα της έρευνας, η αγορά της βιομηχανικής ξυλείας απαρτίζεται σε επίπεδο προσφοράς από επιχειρήσεις που παράγουν την ξυλεία και από επιχειρήσεις που εισάγουν το προϊόν από το εξωτερικό. Η ζήτηση των βιομηχανικών ξύλων βασίζεται σε σημαντικό βαθμό στη λειτουργία του κλάδου της οικοδομής και αυτού της επιλοποιίας, δίχως να αποκλείεται η συμμετοχή άλλων κλάδων με χαμηλότερη όμως δυναμική. Σε γενικές γραμμές η αγορά γνώρισε άνθηση κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, κυρίως λόγω της ανόδου της οικοδομικής δραστηριότητας. Ωστόσο από το 2005 και έπειτα εμφανίστηκαν συγκεκριμένα προβλήματα λόγω της υποχώρησης της γενικότερης δραστηριότητας της ελληνικής οικονομίας. Συνεπώς καθίσταται αναγκαία η προώθηση μέτρων ώστε η ελληνική παραγωγή βιομηχανικής ξυλείας να γνωρίσει σημαντική ανάκαμψη.

Η περιφερειακή κατανομή των δραστηριοτήτων του κλάδου διαφοροποιείται ανάλογα με το αντικείμενο. Πιο συγκεκριμένα η χωροθέτηση των μεγαλύτερων επιχειρήσεων παραγωγής βιομηχανικής ξυλείας εμφανίζει περισσότερη διασπορά στον ελληνικό χώρο σε σύγκριση με τη χωροθέτηση των επιχειρήσεων εισαγωγής ξυλείας. Το αποτέλεσμα αυτό βασίζεται στη επιλογή της εγκατάστασης πλησίον των πρώτων υλών και των εισροών για την πρώτη περίπτωση, και εγγύτερα των αγορών για τη δεύτερη.

Η παραγωγή βιομηχανικής ξυλείας διέπεται από μεγαλύτερο κύκλο εργασιών, μέγεθος με το οποίο εμφανίζει και υψηλότερη συσχέτιση με την απασχόληση, σε σύγκριση με την άλλη πλευρά του κλάδου. Ωστόσο η υποχώρηση της παραγωγικής διάστασης του κλάδου ήταν μεγαλύτερη τα τελευταία χρόνια σε σχέση με την εισαγωγική του πλευρά. Επίσης η παραγωγή βιομηχανικής ξυλείας χαρακτηρίζεται από

ικανοποιητικό επίπεδο ιδίων κεφαλαίων και καθαρού περιθωρίου κέρδους, έχει όμως προβλήματα ρευστότητας και επικράτησης των ξένων προς τα ίδια κεφάλαια.

Προκειμένου να υπερκεραστούν αυτά τα προβλήματα η εργασία προτείνει την αναδιοργάνωση του κλάδου με σαφή κατεύθυνση τις αλλοδαπές αγορές. Ωστόσο η στρατηγική αυτή πρέπει να σταθμίσει το επίπεδο επάρκειας πρώτων υλών, ώστε να μην οδηγήσει σε αύξηση των εγχώριων τιμών. Παράλληλα υποστηρίζεται ο σχηματισμός δικτύων συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων παραγωγής ξυλείας. Οι δύο αυτές επιλογές μπορούν να αντισταθμίσουν την αύξηση των εισαγωγών ξυλείας που συμβαίνει στην ελληνική αγορά και να δημιουργήσουν ένα πλαίσιο αποτελεσματικότερης δραστηριοποίησης των ελληνικών επιχειρήσεων. Η συνεργατική δράση θα συμβάλει στην αποδοτικότερη προώθηση των περιφερειακών συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ελληνικής βιομηχανίας ξυλείας. Αυτό μπορεί να συμβεί μέσα από την ανταλλαγή πληροφοριών και τεχνογνωσίας των επιχειρήσεων και συνεπώς βελτίωσης της ποιότητας και της παραγωγικότητας τους.

Όσον αφορά την κατεύθυνση που μπορεί να λάβει η έρευνα, μπορεί αναμφίβολα, να προσδώσει βαρύτητα στη μελέτη των προοπτικών συνεργασίας των επιχειρήσεων αυτού του κλάδου. Η μελέτη της εφοδιαστικής αλυσίδας και της χωροθέτησης των αγορών στην ελληνική οικονομία θα παράσχει σημαντική πληροφόρηση στην ερευνητική διαδικασία. Υπό αυτή την επιλογή θα καταστεί δυνατή η εκ βαθέων κατανόηση των όρων λειτουργίας αυτού του κλάδου και της συμβολής του στην περιφερειακή ανάπτυξη.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η ανάλυση επιχείρησε να προσδιορίσει τα βασικά χαρακτηριστικά της λειτουργίας της αγοράς βιομηχανικής ξυλείας στην ελληνική επικράτεια. Η συμβολή του συγκεκριμένου κλάδου στην περιφερειακή ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αμελητέα, υπό την έννοια ότι εκτός από την απασχόληση που προσφέρει ο κλάδος, είναι και βασικός προμηθευτής ενός από τους σημαντικότερους έτερους κλάδους. Πρόκειται για τον κλάδο της οικοδομής ο οποίος μαζί με τον κλάδο επιπλοποιίας συνιστούν τους βασικούς πελάτες του κλάδου βιομηχανικής ξυλείας

Όμως στην περίπτωση μιας σχετικά μικρής οικονομίας, όπως είναι η ελληνική, και των ακόμη μικρότερων περιφερειών της, ο βαθμός της αλληλεξάρτησης εντείνεται. Άρα η εξάρτηση από διακυμάνσεις της τοπικής οικονομίας, ή των βασικών της κλάδων, είναι μεγάλη. Συνεπώς προκειμένου να μην υπάρχουν σοβαρά προβλήματα, είναι εύλογο ότι οι επιχειρήσεις της βιομηχανικής ξυλείας, πρέπει να διαφοροποιούν τις δραστηριότητες τους.

Η διαφοροποίηση οφείλει να λαμβάνει χώρα, διαμέσου της τοποθέτησης των προϊόντων του κλάδου σε αλλοδαπές αγορές. Η προώθηση των προϊόντων της αγοράς ξυλείας προς το εξωτερικό μπορεί να λειτουργήσει ως ένα καταλυτικό αντιστάθμισμα των πιέσεων που δέχεται η εγχώρια παραγωγή από την εισαγωγή ξυλείας. Η προοπτική αυτή μπορεί να λάβει χώρα, εκμεταλλευόμενη το οδικό δίκτυο της Βόρειας Ελλάδας (ΠΑΘΕ και Εγνατία Οδός), με σκοπό τη μείωση του κόστους μεταφοράς. Η επιλογή των αγορών εισόδου, μπορεί να αναπτυχθεί είτε μέσω διερεύνησης των τοπικών αναγκών είτε μέσω ανάλυσης της διάθρωσης των τοπικών οικονομιών.

Η αποτελεσματική δραστηριοποίηση στις αγορές του εξωτερικού, μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις του κλάδου. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να προέλθει ως απόρροια της αύξησης των εσόδων και του κύκλου εργασιών των εξαγωγικών επιχειρήσεων. Παράλληλα η συνεχής τοποθέτηση του κλάδου στο εξωτερικό μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στην ανάδειξη νέων ευκαιριών για περαιτέρω ανάπτυξη.

Η δεύτερη κατεύθυνση που μπορεί να λάβει η προσπάθεια για βελτίωση της λειτουργίας και της αποτελεσματικότητας του κλάδου, είναι η προσπάθεια για σύνθεση δικτύων επιχειρήσεων. Τα δίκτυα επιχειρήσεων, μπορούν να αναπτυχθούν σε περιφερειακό τουλάχιστον επίπεδο, με απώτερο σκοπό τη συνεργατική παραγωγή, μέρους ή του συνόλου των προϊόντων. Η κοινή χρήση παραγωγικών συντελεστών και η ανταλλαγή πληροφοριών και τεχνογνωσίας, μπορεί να λειτουργήσει υπέρ της αντιμετώπισης προβλημάτων όπως είναι η ρευστότητα ή η ανεπάρκεια στη ζήτηση.

Και αυτό διότι η συνεργασία των επιχειρήσεων, τονώνει το ενδιαφέρον για αποτελεσματική κάλυψη των αναγκών των αγορών, και δημιουργεί κοινά συμφέροντα μεταξύ των ενωτικών δρώντων. Ειδικότερα η οριζόντια σύνδεση των επιχειρήσεων σε περιφερειακό επίπεδο, δύναται να λειτουργήσει καταλυτικά, καθώς διαμέσου της ανταλλαγής και της κοινής παραγωγής δημιουργείται το πλαίσιο εκείνο, για περιφερειακή ανάπτυξη.

Πιο συγκεκριμένα η διασύνδεση των επιχειρήσεων, έχει τη δυνατότητα να κατανέμει το κόστος συναλλαγών μεταξύ των ενδιαφερόμενων δρώντων και κυρίως να εξορθολογικοποιείται η παραγωγική διαδικασία. Η τοπική συνεργασία σε αυτό το επίπεδο μπορεί να λειτουργήσει ως αντιστάθμιση των διαταραχών που διέπει τον κλάδο βιομηχανίας ξυλείας και της εξάρτησης τους από συγκεκριμένες καταστάσεις. Ωστόσο το δύσκολο του εγχειρήματος έγκειται στην εύρεση μιας κοινή αποδεκτής φόρμουλας των συμμετεχόντων. Το μέγεθος της επιχείρησης σίγουρα μπορεί να διαδραματίσει καίριο ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση.

Τελευταίο αλλά όχι λιγότερο σημαντικό από τα παραπάνω, είναι η ανάπτυξη μιας θεσμικής συνεργατικής προοπτικής των επιχειρήσεων της βιομηχανίας ξυλείας σε κάθετο όμως επίπεδο. Αναλυτικότερα διατυπωμένο, αυτή η προοπτική μπορεί να λάβει τη μορφή των συνεργασιών των επιχειρήσεων αυτών με τις εταιρίες μεταφορών, τις αντιπροσωπείες, τους τοπικούς συνεταιρισμούς παραγωγής ξυλείας κ.α. Υπό αυτή την κατεύθυνση και με δεδομένη την ποιοτική παραγωγή μπορεί να υπάρξει αναμφίβολα μια αναζωογόνηση του κλάδου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ*Αγγλική*

Ashton P.J. (1984), Urbanization and the Dynamics of Suburban Development Under Capitalism, στο Tabb & Sawers eds, 54-81

Bale J. (1988), The Location of Manufacturing Industry, Edinburgh, Oliver & Boyd

Christopoulou O. and Papadopoulos I. (2001) 'Winter Tourism, Development of mountainous areas and the visitors' attitudes on the landscape protection; The case of the Pertouli ski-cente'. *Anatolia*, *An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 2(12):pp. 153-164.

Dicken P. (1999), Global Shift: Transforming the World Economy, London, Chatman Editions

Fotopoulos G., Kallioras D. and Petrakos G. (2010) 'Spatial variations in Greek manufacturing employment growth: the effects of specialization and international trade', *Papers in Regional Science*, 89(1):pp. 109-133.

Kotler, P. (2003), Marketing Management, 11th edition, Englewood Cliffs, N J: Prentice Hall.

Kourliouros E. (1997) Planning Industrial Location in Greater Athens: The Interaction between De-industrialization and Anti-industrialization During the '80s, *European Planning Studies*, 5(4), 435-460

Malecki E.J. (1984), High Technology and Local Economic Development, *Journal of the American Planning Association*, 50:262-269

Pierce J. 1999), The Raising Money Worldbook, Americas Business Funding Directory

Porter M. (2003), *Competitive Strategy*, The Free Press

Scott A.J. Storper M., (1987) *High Technology Industry and Regional Development: A Critique and Reconstruction*, *International Social Science Journal*, xxxix, 112:215-232

Ελληνική

Ελληνική Δημοκρατία (2010) Νόμος 3852: Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης Φ.Ε.Κ. 87 Τ. 'Α , 7/06/2010

Ελληνική Στατιστική Αρχή (2011) Στατιστικές Εκδόσεις για τους Περιφερειακούς Λογαριασμούς

ICAP (2008) Κλαδική Μελέτη για τα Προϊόντα Τεχνητής Ξυλείας

Ιωαννίδης Δ. (2001) *Εισαγωγή στη Στατιστική*, Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη

Κουρλιούρος Η. (2009) *Διαδρομές στις Θεωρίες του Χώρου, Οικονομικές Γεωγραφίες της Παραγωγής και της Ανάπτυξης*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα

Λαμπριανίδης Λ. (1992), *Η Γεωγραφική Διάσταση των Υπεργολαβικών Σχέσεων Παραγωγής στη Βιομηχανία: Η περίπτωση της κρεατοπαραγωγής ορνιθίων*, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής

Λαμπριανίδης Λ., (2001), *Στοιχεία Οικονομικής Γεωγραφίας*, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα

Λαμπριανίδης Λ. Λυμπεράκη Α. (2001) *Αλβανοί Μετανάστες στη Θεσσαλονίκη Διαδρομές ευημερίας και παραδρομές δημόσιας εικόνας*, Εκδόσεις Παρατηρητής

Λιανός Θ , κ συν. (1998) *Πολιτική Οικονομία*, εκδόσεις Μπένος, Αθήνα

- Mc Cann P. (2002) Αστική και Περιφερειακή Οικονομική, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Montana P. Charnov B. (2003) Μάνατζμεντ, Εκδόσεις Κλειδάριθμος
- Μπουραντάς Δ. -. Βάθης Α. , (1999) Αρχές Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και Υπηρεσιών, Αθήνα
- Μπουραντάς Δ. (2002). Εισαγωγή στο Μάνατζμεντ: Θεωρητικό Υπόβαθρο/ Σύγχρονες Πρακτικές, εκδόσεις Μπένος, Αθήνα
- Παπαδόπουλος Δ., Λαζαρίδης Ι.(2003), Χρηματοοικονομική Διοίκηση, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη
- Πετράκος Γ. Οικονόμου Δ. (1999), Διεθνοποίηση και Διαρθρωτικές Αλλαγές στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Αστικών Κέντρων, στο Πετράκος & Οικονόμου επιμ. 13-44
- Σιώμος Γ. Μαύρος Α. (2003) Εισαγωγή στην Έρευνα Αγοράς, Εκδόσεις Σταμούλη
- Σκούντζος Θ. Λίβας Π. (1999) Αρχές Οικονομικής του Χώρου, Εκδόσεις Σταμούλης
- Τζωάννος Ι. (1996) Χρηματοοικονομική Διοίκηση, Εκδόσεις Σμίλιας, Αθήνα
- Χατζηκωνσταντίνου Γ. – Γωνιάδης Η. (2009) Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία. Από την ίδρυση στη διοίκηση και την επιβίωση της νέας επιχείρησης. Εκδόσεις Gutenberg Αθήνα
- Χρήστου Γ. (2003) Εισαγωγή στην Οικονομετρία, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα